Рокада Благодійний фонд x СХІД SOS

Аналітичний звіт

Стан реалізації надання соціальної послуги стаціонарного догляду та підтриманого проживання

в межах постанови Кабінету Міністрів України від 06.08.2024 № 888 та системні бар'єри впровадження послуги в громадах



СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

Порядок — Порядок реалізації експериментального проекту, затвердженого Постановою № 888

ООН — Організація Об'єднаних Націй

ЄС — Європейський Союз

БФ — Благодійний фонд

БО — Благодійна організація

ВПО — Внутрішньо переміщена особа

ОМС — Орган місцевого самоврядування

НУО — Неурядова організація

НССС — Національна соціальна сервісна служба України

Вступ	6
Методологія дослідження	10
Динаміка реалізації експериментального проєкту у 2024–2026 роках	11
Охоплення моніторингу та загальний огляд громад	13
Соціальна послуга підтриманого проживання	15
Аналіз поточної спроможності громад і стану реалізації послуги підтриманого проживання в межах Постанови № 888	15
Ключові бар'єри реалізації послуги підтриманого проживання	16
Бар'єри що впливають на впровадження громадами механізму «гроші ходять за людиною»	17
Аналіз поточної спроможності надавачів послуг підтриманого проживання	22
Ключові бар'єри надавачів послуги підтриманого проживання	25
Бар'єри впровадження підтриманого проживання серед закладів, які не беруть участі в реалізації Постанови № 888	30
Соціальна послуга стаціонарного догляду	35
Аналіз поточної спроможності громад і статус реалізації послуги стаціонарного догляду	35
Ключові бар'єри реалізації послуги	37
Аналіз поточної спроможності надавачів послуги стаціонарного догляду	39
Ключові проблеми надавачів послуги стаціонарного догляду	41
Успішний кейс закладу-надавача послуги стаціонарного догляду за механізмом Постанови № 888	44
Ключові проблеми реалізації проєкту «гроші ходять за людиною»: погляд представників закладів	44
Спроможність громад щодо впровадження послуг стаціонарного догляду та підтриманого проживання	50
Висновки	58
Пропозиції	61
Список використаних джерел	63

Автори: Тетяна Борисович, Мирослава Козюпа, Владислава Перепелицина, Ярослав Таранець, Андрій Бурденюк

Координатор дослідження: Юрій Гончаров

Над дослідженням працювали: Світлана Кремзер, Дмитро Кобзар, Андрій Сопов, Вячеслав Булах, Анжеліка Гламазденко, Віталій Доценко, Олексій Банніков, Артур Чумак

Соціолог: Мирослава Козюпа

Літературна редактура: Олена Бєляєва

Оформлення: Анна Левіс

Аналітичний звіт сформовано ***БО «БФ «Рокада»*** спільно з ***БФ «Схід SOS».***

Дослідження стосується оцінки стану реалізації соціальних послуг підтриманого проживання та стаціонарного догляду для внутрішньо переміщених осіб старшого віку та осіб з інвалідністю в межах механізму «гроші ходять за людиною», запровадженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2024 року № 888. Попри поступове збільшення кількості отримувачів і надавачів послуг, механізм «гроші ходять за людиною» залишається обмеженим та нерівномірно впровадженим у громадах. Головною метою було оцінити доступність послуг на всій території України, крім тимчасово окупованих територій, фактичну спроможність територіальних громад і надавачів та основні бар'єри, що перешкоджають масштабуванню механізму. У звіті також запропоновано рішення для переходу від експериментального проєкту до сталої системи.

Благодійна організація «Благодійний фонд «РОКАДА» (далі – Фонд) працює з 2003 року, надаючи підтримку людям, які опинилися у складних життєвих обставинах та потребують допомоги для відновлення гідного життя. На початкових етапах діяльності Фонд зосереджувався на роботі з біженцями та шукачами захисту з понад сорока країн: Афганістану, Судану, Сирії, Ірану тощо, поступово формуючи експертизу у сфері соціального супроводу, інтеграції та захисту прав людини.

Після початку повномасштабного вторгнення у 2022 році організація здійснила швидке масштабування та трансформацію, перетворившись на національного гуманітарного та соціального актора з розгалуженою регіональною присутністю. Фонд суттєво розширив програмний портфель, операційні спроможності та партнерські мережі, що дозволило забезпечити комплексну підтримку людей і громад, які постраждали від війни.

Сьогодні Фонд працює у 17 областях України, об'єднуючи понад 700 фахівців і забезпечуючи мультисекторальну допомогу для внутрішньо переміщених осіб, особам, які повернулися або планують повернення до місць постійного проживання, ветеранам і ветеранкам, людей з інвалідністю, людей старшого віку, жінок, дітей та інших вразливих груп, а також підтримуючи громади, які зазнали системного впливу війни. Маючи значний досвід роботи з вразливими групами, Фонд проводить це дослідження як складову своєї аналітичної діяльності.

Аналітичний звіт надруковано в межах проєкту «Захист та психосоціальні послуги для представників маломобільних груп населення та осіб з інвалідністю, постраждалих унаслідок війни» за підтримки Шведського агентства з питань міжнародної співпраці та розвитку (SIDA).

Благодійна організація «Благодійний фонд «Схід SOS» (далі – «Схід SOS») розпочала діяльність у 2014 році як громадська ініціатива допомоги людям, які постраждали від конфлікту на сході України. 5 травня 2014 року активісти створили ініціативу, яка першою надавала допомогу постраждалим від агресії рф на сході та в Криму. Діяльність команди охоплювала планування логістики безпечного виїзду, пошук житла, збір і розподіл гуманітарної допомоги, а також доставлення вантажів до прифронтових населених пунктів. Навесні 2015 року ініціативу зареєстровано як благодійну організацію.

З початком повномасштабного російського вторгнення БФ «Схід SOS» значно розширив діяльність з метою порятунку якомога більшої кількості постраждалих від російської агресії, і сьогодні надає всебічну допомогу на підконтрольній Україні території.

Від 2022 року «Схід SOS» евакуював із прифронту понад 102 220 людей, надав понад 125 000 правових послуг, опрацював більше ніж 716 000 звернень до кол-центру, відновив понад 1 938 будинків, пошкоджених обстрілами, а також задокументував понад 3 121 воєнний злочин з боку рф.

Місія БФ «Схід SOS» – всебічна допомога постраждалим від збройного конфлікту та внутрішньо переміщеним особам, сприяння демократичним трансформаціям та затвердженню цінностей прав людини в Україні. Фонд евакуює людей і допомагає їм з розміщенням, ремонтує шелтери й центри для переселенців, документує злочини, реалізує навчальні програми, передає благодійну допомогу, здійснює моніторингові візити, адвокатує зміни, надає юридичні, соціальні та психологічні консультації.

БФ «Схід SOS» проводить це дослідження в межах своєї моніторингової та адвокаційної діяльності.

ВСТУП

В умовах повномасштабного вторгнення Російської Федерації мільйони людей були змушені покинути свої домівки. Серед них – значна кількість людей старшого віку та людей з інвалідністю, які потребують постійного стороннього догляду. Ця категорія внутрішньо переміщених осіб є найбільш вразливою, оскільки вони не здатні самостійно доглядати за собою, часто позбавлені родинної підтримки та опиняються в громадах, де немає ні знайомих, ні звичної системи підтримки.

Реформування системи догляду за особами з інвалідністю та людьми старшого віку є одним із пріоритетних напрямів державної соціальної політики України, що реалізується в контексті євроінтеграційного курсу та реформи системи соціальних послуг. Правовою основою цих змін стало приєднання України до міжнародних стандартів у сфері прав людини.

У 2009 році Україна ратифікувала Конвенцію ООН про права осіб з інвалідністю і взяла на себе зобов'язання забезпечити рівне право всіх осіб з інвалідністю жити у звичайних місцях проживання, з рівними з іншими людьми можливостями вибору, а також вживати ефективних і належних заходів для того, щоб сприяти повній реалізації особами з інвалідністю цього права та повному включенню й залученню їх до місцевої спільноти. Це закріплено статтею 19 Конвенції та стало одним із ключових міжнародних орієнтирів для реформування системи догляду.

Це означає поступову відмову від інституційних установ і розвиток послуг, які дозволяють людям жити у звичному середовищі з необхідною підтримкою. Водночас важливим фактором активізації реформи в Україні став євроінтеграційний курс держави, зокрема:

- виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікованої Законом України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 16 вересня 2014 року № 1678-VII;
- виконання Керівних принципів з деінституціалізації, зокрема в умовах надзвичайних ситуацій, прийнятих Комітетом ООН з прав осіб з інвалідністю 10 жовтня 2022 року (проживання особи в громаді з підтримкою відповідає основним принципам забезпечення прав людини, які полягають у свободі пересування та свободі вибору, залучення таких осіб до життя громади) через розвиток удосконаленої соціальної послуги підтриманого проживання.

Саме процес наближення до стандартів Європейського Союзу й виконання міжнародних зобов'язань посилили увагу держави до необхідності трансформації інституційної системи.

У межах цього підходу Україна розпочала формування державної політики у сфері деінституціалізації та розвитку послуг підтримки у громадах, що знайшло відображення у відповідних стратегічних документах та нормативних змінах, зокрема через розвиток удосконаленої соціальної послуги підтриманого проживання.

Слід зазначити, що в Україні розвиток підтриманого проживання тривалий час залишався фрагментарним і переважно реалізовувався громадськими та благодійними організаціями у форматі пілотних ініціатив. Системне впровадження послуги почало формуватися поступово разом із реформою соціальних послуг, розвитком законодавства у сфері прав осіб з інвалідністю та курсом на деінституціалізацію.

З 1 січня 2020 року набула чинності нова редакція Закону України «Про соціальні послуги» (далі – Закон № 2671), яка охоплює інноваційні засади, зокрема:

- визначає систему соціальних послуг, її учасників та етапи;
- деталізує повноваження центральних і місцевих органів влади, органів місцевого самоврядування;
- визначає засади формування та ведення Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг;
- передбачає визначення переліку послуг відповідно до Класифікатора соціальних послуг;
- визначає етапи організації, планування та фінансування соціальних послуг.

Указом Президента України від 29 січня 2021 року № 30 «Про деякі заходи щодо забезпечення прав громадян на якісні та безпечні соціальні послуги» Кабінету Міністрів України доручено, зокрема, запропонувати зміни до законодавства з питань:

1) запровадження переходу від інституційного фінансування установ / закладів надання соціальних послуг державного / комунального сектору до фінансування соціальних послуг за принципом «гроші ходять за людиною»;

2) удосконалення фінансування соціальних послуг, зокрема механізмів співфінансування соціальних послуг з державного та місцевого бюджетів, соціального замовлення у надавачів соціальних послуг різних організаційно-правових форм.

У 2022 році було внесено зміни до Закону № 2671, якими спрощено механізм отримання соціальних послуг і передбачено надання таких послуг особам, які постраждали внаслідок військової агресії РФ, тимчасової окупації, бойових дій, зокрема для ВПО, використовуючи бюджетні кошти, тобто безоплатно для людини.

Також наприкінці 2024 року уряд схвалив Стратегію реформування психоневрологічних, інших інтернатних закладів і деінституціоналізацію догляду за повнолітніми особами з інвалідністю та особами старшого віку до 2034 року і затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках. Замість життя в закритих установах люди повинні отримати можливість жити у громаді самостійно та з підтримкою, що відповідає їхнім потребам.

Уряд затвердив постанову Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2024 року № 888 «Деякі питання реалізації експериментального проєкту з організації надання внутрішньо переміщеним особам старшого віку, особам з інвалідністю соціальних послуг стаціонарного догляду, підтриманого проживання за принципом «гроші ходять за людиною» (далі – Постанова № 888).

Експериментальний проєкт запроваджено як механізм підтримки ВПО старшого віку та осіб з інвалідністю, які внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України втратили або не набули здатності до самообслуговування, зокрема з метою запобігання їх влаштуванню до інтернатних закладів та установ системи соціального захисту населення. На момент прийняття Постанови № 888 вона запроваджувала принципово новий для національної системи соціальних послуг механізм фінансування, який до цього не використовувався. Йдеться про можливість безготівкового перерахування коштів отримувачу соціальної послуги з подальшою оплатою обраному ним надавачу (грошова компенсація людині за отримані послуги), що і становило сутність експериментального проєкту.

Постанова № 888 стає ключовим інструментом для ухвалення обґрунтованих рішень у сфері соціальної політики. Впровадження моделі розрахунку «гроші ходять за людиною» при наданні соціальних послуг потребує не лише нормативної бази, а й глибокого аналізу реальної спроможності територіальних громад забезпечити життєво важливі послуги.

Підтримане проживання у цьому контексті розглядається не лише як соціальна послуга, а як один із практичних механізмів забезпечення права людини жити у громаді, а не в інтернатній установі, зберігати соціальні зв'язки, брати участь у суспільному житті нарівні з іншими та з підтримкою фахівців навчатися, працювати і жити з більшою свободою і самостійністю.

Постановою № 888 забезпечено:

- виконання Указу Президента України від 29 січня 2021 року № 30/2021 «Про деякі заходи щодо забезпечення права громадян на якісні та безпечні соціальні послуги» та Закону України «Про соціальні послуги»;
- практичну апробацію механізму оплати соціальних послуг шляхом безготівкового перерахування коштів отримувачу соціальних послуг для оплати послуг обраному ним надавачу соціальних послуг;
- удосконалення змісту соціальної послуги підтриманого проживання для досягнення головної мети її надання – включення людини в соціальне та економічне життя, розвиток її самозарадності;
- удосконалення умов і змісту соціальної послуги стаціонарного догляду для досягнення

головної мети її надання – полегшення страждань, покращення якості життя, збереження гідності людини;

- визначення подальших практичних кроків щодо забезпечення виконання Стратегії реформування психоневрологічних, інших інтернатних закладів та деінституціалізації догляду за повнолітніми особами з інвалідністю та особами старшого віку до 2034 року й затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках (розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2024 року № 1315-р), Дорожньої карти з верховенства права, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 травня 2025 року № 475 «Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу за кластером 1», «Основи процесу вступу до ЄС», пункту 35 Плану заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакету розширення Європейського Союзу 2024 року, затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 березня 2025 року № 300;
- виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікованої Законом України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 16 вересня 2014 року № 1678-VII;
- виконання Керівних принципів з деінституціалізації, зокрема, в умовах надзвичайних ситуацій, прийнятих Комітетом ООН з прав осіб з інвалідністю 10 жовтня 2022 року (проживання особи в громаді з підтримкою відповідає основним принципам забезпечення прав людини, які полягають у свободі пересування та свободі вибору, залучення таких осіб до життя громади) через розвиток удосконаленої соціальної послуги підтриманого проживання.

Проте під час реалізації Постанови № 888 деякі моделі догляду часто виявляються неефективними або недоступними як через фізичні та інфраструктурні обмеження (віддаленість закладів, нестачу місць, відсутність безбар'єрного середовища), так і через організаційні й соціальні бар'єри. Зокрема, складні процедури оформлення, обмежений доступ до транспорту, нестача інформації про послуги, відсутність достатньої кількості надавачів соціальних послуг, що значно ускладнюють отримання соціальних послуг.

Водночас Постанова № 888 – це не окрема ініціатива, а частина ширшої реформи системи догляду. Фактично це спроба перевірити на практиці, як можуть працювати нові підходи: індивідуальне фінансування та розвиток конкурентоспроможного ринку надавачів соціальних послуг та орієнтація на потреби людини.

БФ «Схід SOS» здійснює евакуацію цивільного населення з прифронтових територій, зокрема людей з числа маломобільних груп населення, людей старшого віку та людей з інвалідністю, які не можуть пересуватися самостійно і потребують постійного супроводу та подальшого розміщення. Фонд перебуває у безперервному пошуку місць для їхнього безпечного розселення. Проте закладів, які мають відповідні умови, вільні місця і включені до державного механізму фінансування, критично мало. Цей досвід і став одним із ключових мотивів для проведення цього дослідження.

Саме тому важливо оцінити, як цей механізм сьогодні працює на практиці: чи дійсно послуга є доступною, які виникають бар'єри, чи вистачає фінансування та з якими труднощами стикаються громади та надавачі соціальних послуг.

Метою цього дослідження є оцінка реалізації експериментального проєкту за постановою КМУ № 888 щодо надання послуг підтриманого проживання та стаціонарного догляду для ВПО. Дослідження зосереджується на практичних аспектах впровадження: доступності послуги, роботі надавачів, фінансових обмеженнях і причинах, що ускладнюють або обмежують її розвиток.

У межах дослідження поставлено такі завдання:

- проаналізувати наявність і доступність послуги підтриманого проживання у громадах;
- оцінити залученість громад і надавачів до реалізації механізму «гроші ходять за людиною»;
- виявити основні бар'єри впровадження послуги;

- проаналізувати причини відмови від послуг;
- оцінити достатність фінансування та відповідність тарифів реальним витратам;
- визначити ризики згортання або обмеження послуги;
- зібрати пропозиції щодо вдосконалення механізму на рівні держави та громад.



МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження проводилося БФ «Рокада» спільно з БФ «Схід SOS» та охопило всю територію України за винятком тимчасово окупованих територій.

Дослідження було спрямовано на виявлення ключових бар'єрів, з якими стикаються територіальні громади, а також на аналіз практичного досвіду установ щодо впровадження або невпровадження цих послуг.

Для досягнення мети застосовано кількісний метод збору даних. Збір інформації здійснювався з 26 березня до 30 квітня 2026 року. Опитування проводилося командами моніторингу під час виїздів у громади, а також дистанційно або в комбінованому форматі. Відбір респондентів здійснювався за принципом доступності (зручна вибірка), що передбачає залучення до участі представників громад та установ, які мали можливість і готовність долучитися до дослідження. Такий підхід дозволив оперативно зібрати дані в умовах обмеженого доступу до цільових груп, однак накладає обмеження на репрезентативність результатів.

Участь у дослідженні була добровільною та анонімною, без збору персональних даних, що забезпечило дотримання принципів конфіденційності.

Збір даних здійснювався за допомогою стандартизованої анкети, розробленої та розміщеної на платформі KoboToolbox, яка складалася з закритих, напіввідкритих, відкритих та шкальних запитань, що дозволило отримати структуровані дані й зафіксувати основні тенденції у впровадженні послуги.

Розроблена анкета для представників громад дозволила оцінити фактичний стан реалізації Постанови № 888 на рівні територіальних громад, зокрема: кількість ВПО, які фактично отримують послуги стаціонарного догляду та підтриманого проживання; складнощі з організацією надання послуг; причини, через які послуги не реалізуються; основні бар'єри впровадження; причини відмови отримувачів від послуг; загальну спроможність громад (достатність фінансування, наявні ресурси).

Анкета для надавачів соціальних послуг спрямована на те, щоб з'ясувати, як на практиці працюють послуги стаціонарного догляду та підтриманого проживання: яка заповненість і доступність місць, чи є черги, які причини відмови в наданні послуг, чи достатнє фінансування, чи є затримки виплат за надані послуги, а також чи існує кадровий дефіцит та організаційні труднощі. Окремо анкета мала на меті оцінити ризики припинення надання послуг і з'ясувати причини, через які заклади не беруть участь у проєкті.

Зібрані дані мають переважно описовий характер і використовуються для виявлення ключових тенденцій, бар'єрів і практик реалізації експериментального проєкту. Частина запитань передбачала можливість обрання кількох варіантів відповідей, що дозволило зафіксувати комплексність проблем і факторів впливу.

Обробка результатів здійснювалася шляхом узагальнення кількісних показників та якісного аналізу відкритих відповідей респондентів. Отримані дані не є репрезентативними, а лише дозволяють сформувати висновки щодо основних викликів та обмежень, з якими стикаються територіальні громади й надавачі соціальних послуг під час реалізації проєкту «гроші ходять за людиною».

ДИНАМІКА РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ПРОЄКТУ У 2024–2026 РОКАХ

Через півроку після впровадження експериментального проєкту за принципом «гроші ходять за людиною» Благодійний фонд «Рокада» за підтримки міжнародних партнерів провів дослідження «Оцінка рівня обізнаності представників громад щодо впровадження Постанови № 888». Дослідження показало, як саме громади та надавачі послуг розуміють нову модель фінансування соціальних послуг і наскільки вони готові впроваджувати її на практиці.

Отримані у 2025 році дані вказали на нерівномірну готовність громад до впровадження Постанови № 888 та наявність системних бар'єрів на локальному рівні. В опитуванні взяв участь 281 респондент із 16 областей країни.

Рівень обізнаності був формально високим, однак недостатнім: 70,4% респондентів ознайомилися з Постановою, тоді як майже третина або лише частково знала її зміст, або перебувала на етапі ознайомлення. Водночас рівень обізнаності ВПО оцінювався як середній або нижче за достатній (середній показник – 2,98 із 5).

Інформаційні канали залишалися обмеженими: основним джерелом інформації були офіційні ресурси (63,6%), тоді як тренінги й навчальні заходи охоплювали лише 13,9% опитаних, що вказувало на недостатній рівень практичного супроводу реформи.

Більшість громад перебувала на початковій стадії впровадження реформи: 43,9% респондентів повідомили про відсутність будь-яких заходів щодо реалізації Постанови.

Слабка організаційна готовність: лише 11,8% уже мали надавачів послуг, які працювали за новим принципом, тоді як майже половина опитаних указала на відсутність необхідних документів для запуску проєкту й відповідальних осіб або робочих груп.

Ресурсні та інфраструктурні обмеження й матеріально-технічна готовність залишалися ключовим бар'єром:

- 40,1% опитаних представників громад і надавачів послуги зазначали нестачу фінансування;
- 40,9% – недостатність інфраструктури (приміщень, обладнання);
- 72,9% прямо вказували на потребу в додаткових фінансових ресурсах.

Додаткове розуміння фактичного стану реалізації Постанови № 888 дають офіційні дані, надані Фондом соціального захисту осіб з інвалідністю у відповідь на запит БО «БФ «Рокада» (№ 322/26 від 24 квітня 2026 року).

Ці дані дозволяють оцінити динаміку розвитку експериментального проєкту – від старту до поступового масштабування. У 2024 році, на початковому етапі реалізації, соціальними послугами скористалися лише 60 осіб, з яких:

- 50 осіб отримали послугу стаціонарного догляду;
- 10 осіб – підтримане проживання.

Заявки на участь у проєкті подали 10 надавачів послуг.

У 2025 році відбулося суттєве зростання охоплення: послугами скористалися вже 644 особи. З них:

- 323 особи отримали стаціонарний догляд;
- 321 особа – підтримане проживання.

Кількість заяв від надавачів послуг зросла до 44, що свідчить про поступове розширення кола учасників. Водночас один із надавачів відмовився від участі через зменшення кількості ліжко-місць, що вказує на чутливість проєкту до ресурсних обмежень.

Станом на квітень 2026 року тенденція до зростання зберігається: загалом послугами скористалися 733 особи, з яких:

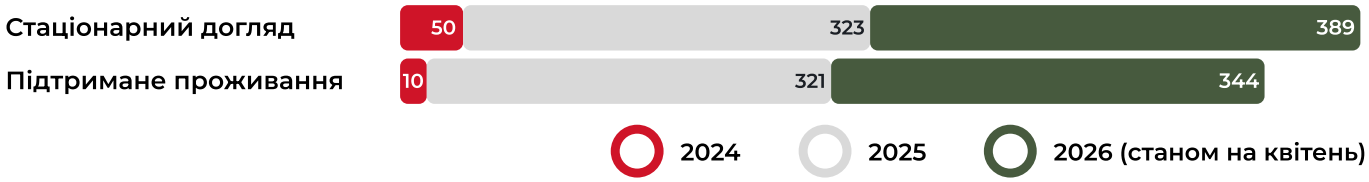
- 389 осіб отримали стаціонарний догляд;
- 344 особи – підтримане проживання.

Надавачі подали 48 заяв.

Дані демонструють швидке зростання охоплення та зацікавленості надавачів, особливо між 2024 і 2025 роками. Проєкт «гроші ходять за людиною» поступово почав працювати й масштабуватися. Проте навіть за умов зростання показники залишаються невисокими, а окремі випадки відмови вказують на те, що реалізація проєкту безпосередньо залежить від наявності інфраструктури та ресурсів.

У поєднанні з результатами дослідження рівня обізнаності громад це підтверджує, що масштабування проєкту відбувається паралельно з наявними системними обмеженнями, зокрема фінансовими та організаційними.

Динаміка охоплення послугами:



ОХОПЛЕННЯ МОНІТОРИНГУ ТА ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД ГРОМАД

До процесу збору даних були залучені дві організації – БФ «Рокада» та БФ «Схід SOS», що забезпечило ширше охоплення респондентів і різноманітність практичного досвіду. Загалом у дослідженні взяли участь 196 представників закладів, установ, що надають соціальні послуги, та 197 представників органів місцевого самоврядування.

Географічне представництво

У межах співпраці між партнерами попередньо здійснено розподіл областей, що дозволило забезпечити широке географічне охоплення та системний підхід до збору даних. БФ «Рокада» забезпечив збір інформації у Волинській, Рівненській, Львівській, Тернопільській, Хмельницькій, Івано-Франківській, Чернівецькій, Житомирській, Київській та Чернігівській областях.

БФ «Схід SOS» здійснював збір даних у Харківській, Миколаївській, Кіровоградській, Черкаській, Вінницькій, Дніпропетровській, Полтавській, Сумській, Одеській, Запорізькій, Херсонській та Закарпатській областях.

В опитуванні представлені голови громад, їхні заступники, керівники ЦНСП, структурних підрозділів соціального захисту, директори установ – надавачів соціальних послуг, соціальні працівники. Це свідчить про те, що відповіді надавали люди, які або приймають рішення, або безпосередньо працюють із наданням послуг.

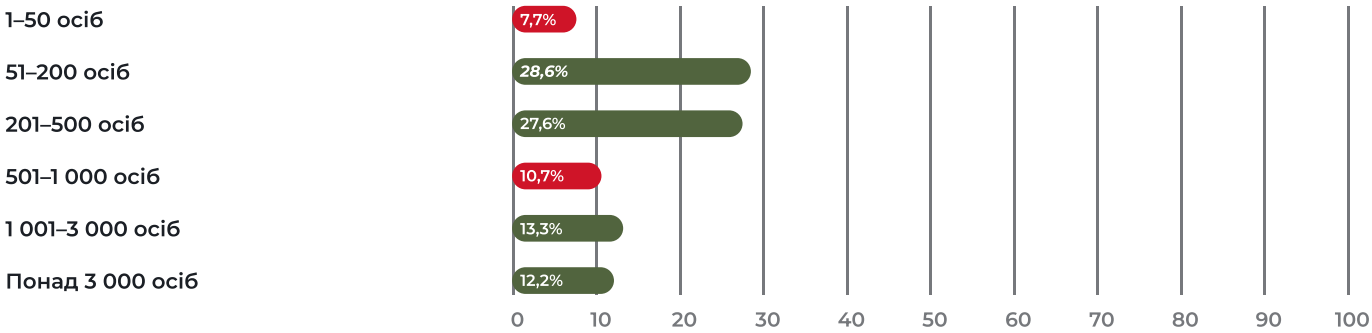
У вибірці представлені всі три типи громад у відносно збалансованих пропорціях. Такий розподіл означає, що результати дослідження формуються на основі досвіду представників різноманітних типів громад, що мають принципово різні стартові умови й можливості для організації соціальних послуг.

Тип громади



За кількістю ВПО громади суттєво відрізняються. Найбільша частка респондентів – 28,6% – зазначила, що у громаді проживає від 51 до 200 осіб, ще 27,6% вказали на 201–500 осіб, 12,2% – на понад 3 000 осіб.

Яка орієнтовна кількість ВПО зареєстрована або фактично проживає у громаді?

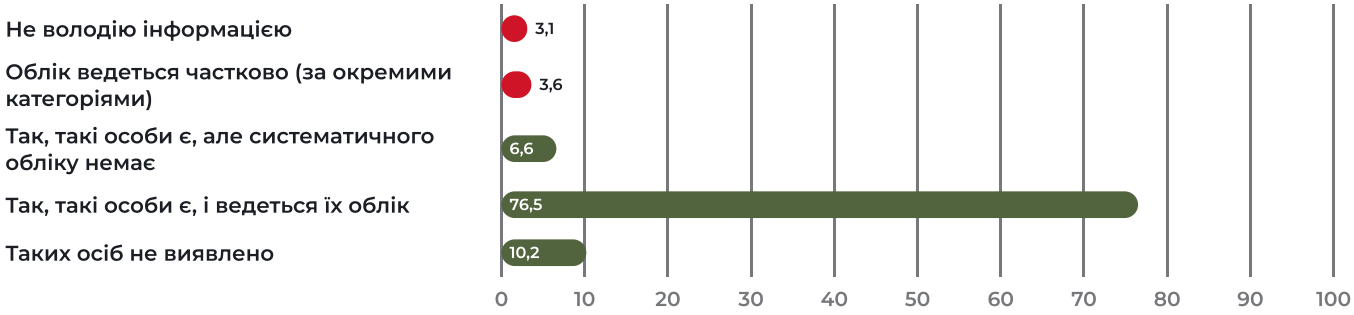


Розподіл кількості ВПО за типом громад демонструє, що частина громад працює з невеликою кількістю ВПО, а частина – з дуже значним навантаженням, що безпосередньо впливає на потребу в послугах підтриманого проживання.

Яка орієнтовна кількість ВПО зареєстрована або фактично проживає у громаді?			
Тип громади	Міська	Селищна	Сільська
1–50 осіб	1,6%	4,3%	17,2%
51–200 осіб	8,1%	30,0%	***46,9%***
201–500 осіб	19,4%	***35,7%***	26,6%
501–1 000 осіб	12,9%	12,9%	6,3%
1 001–3 000 осіб	24,2%	12,9%	3,1%
Понад 3 000 осіб	***33,9%***	4,3%	—

Важливо зазначити, що у 76,5% громад перебувають ВПО, які проживають самостійно, потребують стороннього догляду та ведеться їх облік. 10,2% представників громад запевняють, що з-поміж ВПО немає таких, які потребують стороннього догляду. 6,6% респондентів підтверджують наявність таких осіб у громадах, але зазначають, що систематичного обліку вразливих категорій осіб у громадах не ведуть або ж ведуть за окремими категоріями.

Чи є у громаді серед ВПО особи, які проживають самостійно та потребують стороннього догляду, і чи ведеться їх облік?



Визначення потреби в послугах стаціонарного догляду й підтриманого проживання відбувається через кілька каналів одночасно, що свідчить про намагання охопити різні джерела інформації. Найчастіше використовується облік через органи соціального захисту або ЦНАП – 74,7%, особисті звернення – 61,9%, робота соціальних працівників шляхом відвідувань – 58,2%, дані старостатів – 52,1%, інформація від медичних закладів – 39,7%, повідомлення від мешканців – 21,6%, реєстри ВПО – 23,2%. Водночас окремі відповіді вказують на відсутність інфраструктури, зокрема зазначають, що «Центр надання соціальних послуг відсутній». Така ситуація свідчить, що громади використовують різні інструменти, але не завжди мають єдину систему збору інформації.

СОЦІАЛЬНА ПОСЛУГА ПІДТРИМАНОГО ПРОЖИВАННЯ

Аналіз поточної спроможності громад і стану реалізації послуги підтриманого проживання в межах Постанови № 888

Результати аналізу виявляють критичний розрив між нормативним полем Постанови № 888 та їхньою локальною імплементацією. Дослідження виявило стан «номінальної реалізації» пілотного проєкту «гроші ходять за людиною»: лише у 13 громадах є надавачі соціальної послуги підтриманого проживання, з яких лише 5 працюють за Постановою № 888. Натомість переважна більшість громад (понад 83,7%) взагалі не охоплені механізмом реалізації послуги.

Показник	Так	Ні
Наявність надавачів послуг у громаді	***16,3%***	83,7%
Реалізація в межах Постанови № 888	6,3%	***93,7%***

Серед громад, де послуга все ж реалізується, її надають переважно комунальні установи (12 із 13 випадків). У поодиноких випадках надавачами виступають благодійні або громадські організації.

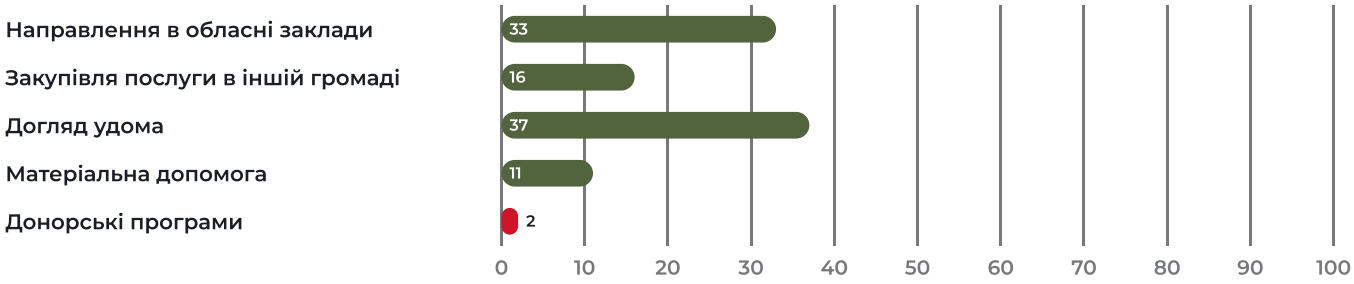
Лише 7 респондентів вважають кількість надавачів достатньою для задоволення потреб місцевих мешканців громади та ВПО, тоді як 3 оцінюють її як недостатню. Серед громад, де послуга існує, 6 респондентів підтвердили, що серед її отримувачів є ВПО. Три респонденти зазначили, що в їхніх громадах послуга надається 8 особам, а ще по одному вказали на кількість отримувачів – 3 та 7 осіб.

Навіть за наявності послуги громади не використовують передбачений державою фінансовий інструмент у повному обсязі: лише 5 представників громад підтвердили реалізацію послуги підтриманого проживання в межах Постанови № 888. Кількість ВПО, які отримують послугу саме в межах Постанови № 888, також залишається з тими самими показниками (3,7 і 8 осіб).

Усі 5 респондентів відзначили відсутність складнощів із оформленням послуги, а отже, бар'єри виникають не на етапі реалізації, а ще до її запуску. Серед основних причин, чому послуга не фінансується через механізм Постанови № 888, респонденти найчастіше зазначають невідповідність приміщень вимогам (6 відповідей) і відсутність підтвердженої потреби (4 відповіді). Ще по одному разу назвали складність процедур і низький тариф. Також жоден респондент не зазначив, що ВПО відмовляються від послуги за пілотним проєктом «гроші ходять за людиною».

У громадах, де відсутні надавачі послуги, застосовуються альтернативні підходи. Найчастіше послугу підтриманого проживання заміняють доглядом удома (37 відповідей). Дуже часто осіб, які потребують такої допомоги, направляють до інших закладів, зокрема обласних. Значно рідше послугу закуповують в іншій громаді або ж компенсують її матеріальною допомогою. Двоє представників ОМС повідомили, що залучають до вирішення цієї проблеми донорські організації.

Якщо у громаді немає надавача послуги, які альтернативні механізми використовує громада?



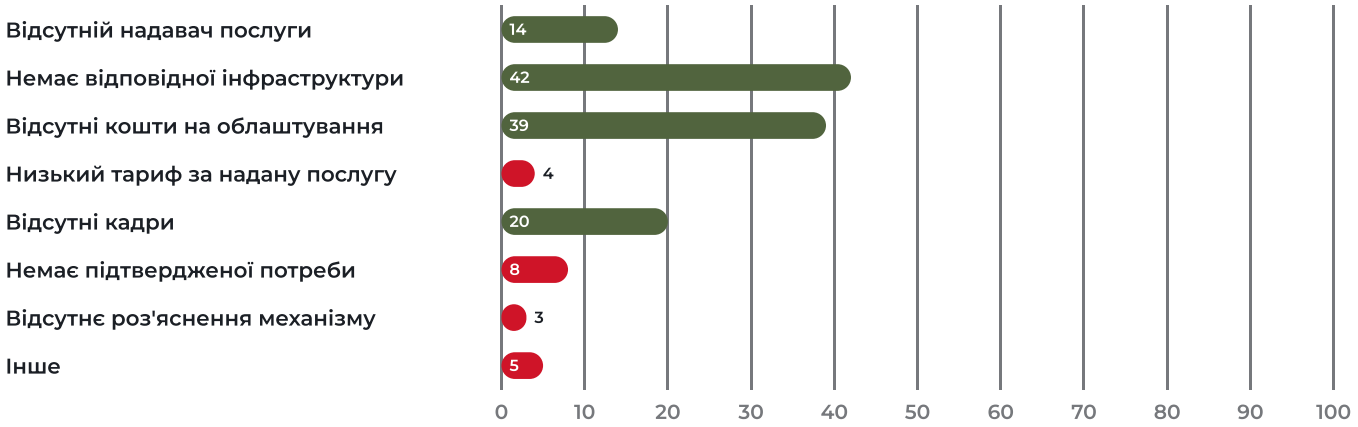
Ці механізми частково компенсують відсутність послуги, однак не є повноцінною заміною

підтриманому проживанню, оскільки не забезпечують комплексного підходу до інтеграції та самостійності отримувачів.

Ключові бар'єри реалізації послуги підтриманого проживання

Найпоширенішими перешкодами для впровадження та реалізації послуги підтриманого проживання є відсутність інфраструктури (42 відповіді) та брак коштів на її облаштування (39). Дещо рідше називали відсутність кадрів або відсутність надавача послуги (14).

Що найбільше заважає впровадженню та реалізації послуги?



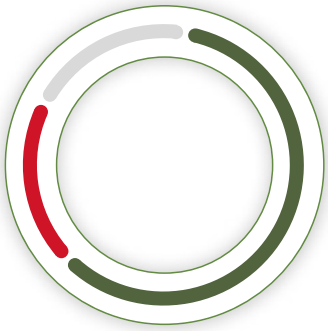
Серед інших причин респонденти підтверджують, що ключові проблеми зводяться до матеріально-технічної бази (відсутність приміщень, незавершені ремонти) або очікування співфінансування, а також вказують на обмеження кількості обслуговування осіб: «заклад працює з 8 людьми».

Лише 9 респондентів оцінили загальну спроможність своїх громад реалізовувати Постанову № 888 на 4 та 5 балів (швидше спроможні та абсолютно спроможні). Тоді як 45 представників ОМС поставили оцінки 1 і 2. Отже, середня самооцінка спроможності громад становить 2,325 із 5, що є чітким індикатором інфраструктурної кризи.

Серед тих громад, де надається послуга підтриманого проживання, 3 зазначили, що фінансування покриває витрати (за типом населеного пункту – 2 респондентів з міської та один – із селищної громади). 1 представник ОМС міської громади вважає, що витрати покриваються лише частково. 1 респондент сільської громади відповів, що фінансування не покриває витрат.

Чи покриває фінансування за Постановою № 888 витрати на послуги?

Так	*3*
Частково	1
Ні	1



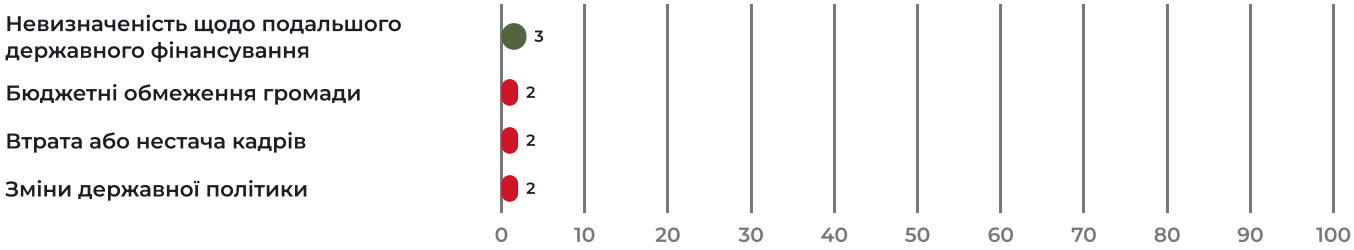
Двоє респондентів з-поміж представників громад, що реалізують послугу, вбачають ризики припинення надання послуги. 1 – не бачить таких ризиків. Решта не змогли оцінити ситуації.

Чи існують ризики припинення реалізації послуг у межах Постанови № 888?

Так	*2*
Ні	1
Важко відповісти	2

Серед факторів ризику називають невизначеність державного фінансування, обмеження місцевих бюджетів, нестачу кадрів, зміну державної політики.

Які фактори можуть призвести до припинення?



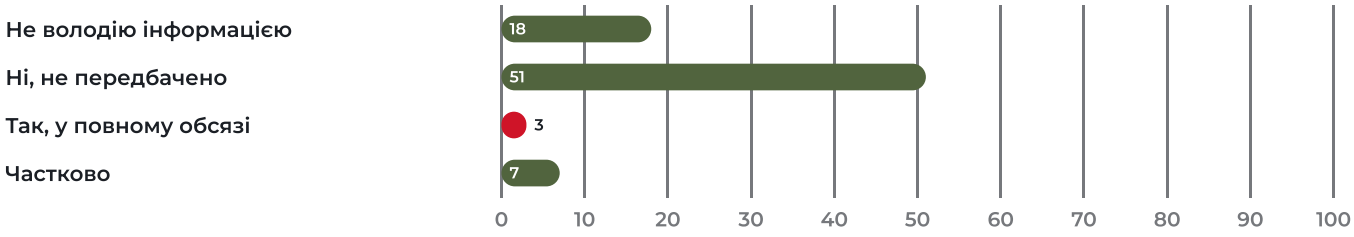
Троє з тих, хто надає послуги підтриманого проживання, відповідно до програми «гроші ходять за людиною», оцінюють її ефективною, а 2 – як таку, що потребує доопрацювання. З огляду на те що більшість громад не надають послуги, ці оцінки відображають досвід дуже обмеженої кількості випадків і не формують цілісного бачення ситуації, але показують тенденцію до того, що програма має шанс на життя, особливо якщо врахувати її прогалини.

Бар'єри, що впливають на впровадження громадами механізму «гроші ходять за людиною»

Більшість громад не мають передбаченого фінансування для реалізації Постанови № 888. Про це зазначили 51 з 80 опитаних. Лише поодинокі громади повідомили про повне (3 відповіді) або часткове (7 відповідей) фінансування.

Це свідчить, що послуга не впроваджується через відсутність стабільної фінансової основи громад, і немає впевненості, що після завершення експериментального проєкту фінансування буде продовжуватись коштом державного бюджету. Це створює ситуацію, коли навіть за наявності потреби громади не мають ресурсів для запуску чи підтримки послуг.

Чи передбачено в громаді фінансування для впровадження та реалізації Постанови № 888?



У більшості громад відсутні базові організаційні рішення для реалізації Постанови № 888. 52 респонденти зазначили, що жодних рішень або документів не прийнято.

У громадах, де вже є надавачі послуг, організаційні рішення хоча й не є системними, але все ж частково впроваджені. Зокрема, у 4 громадах визначено відповідальну особу або робочу групу, ще в 1 – прийнято місцеву програму. Водночас навіть серед цієї групи 8 громад зазначають, що жодних рішень або документів не прийнято.

У громадах без надавачів послуг поодинокі випадки свідчать про наявність організаційних кроків для впровадження послуги: зокрема, в 1 громаді визначено відповідальну особу, 1 – прийнято місцеву програму, 1 – запроваджено план заходів, 1 – ухвалено рішення ради, ще у 2 громадах документи перебувають у процесі розробки. Водночас у 44 громадах не ухвалено жодних рішень.

Це свідчить, що громади взагалі не ведуть організаційної підготовки до впровадження послуги.

Чи ухвалені в громаді організаційні рішення для реалізації Постанови № 888?	Наявні надавачі послуг	
	Так	Ні
Визначено відповідальну особу або робочу групу	4	1
Прийнято місцеву програму	1	1
Затверджено план заходів	0	1
Ухвалено рішення ради	0	1
Документи перебувають у процесі розробки	0	2
Жодних рішень або документів не ухвалено	***8***	***44***
Не володію інформацією	1	18

Ситуація з приміщеннями є однією з найпроблемніших. У 40 громадах приміщень немає і їх створення не планується, ще в 10 – є організація для надання послуг, але приміщення не відповідають вимогам. 14 респондентів повідомили, що приміщення потенційно є, але потребують дообладнання.

Лише в одній громаді, яка зараз не надає послугу, є приміщення, які відповідають вимогам. Ще 3 громади планують їх облаштовувати.

Чи є у громаді приміщення для надання послуг стаціонарного догляду та/або підтриманого проживання в межах Постанови № 888?	Чи надається послуга підтриманого проживання?	
	Так	Ні
Є і відповідають вимогам	***5***	1
Є організація, але приміщення не відповідають вимогам	2	8
Є, але потребують дообладнання	3	11
Приміщень немає і не плануються	3	***35***
Приміщень немає, але створення планується	0	3
Не володію інформацією	0	6

Результати дослідження відображають наступну ситуацію: в усіх громадах, де є відповідні приміщення, надається послуга підтриманого проживання за Постановою № 888. Це свідчить, що саме інфраструктурний бар'єр фактично блокує запуск послуги в більшості громад. Навіть за наявності організаційних рішень чи фінансування фізична база для надання послуг часто відсутня або непридатна, що унеможливлює запуск експериментального проєкту.

Найбільш відчутним бар'єром для реалізації Постанови № 888 є дефіцит фінансових (60 відповідей) та інфраструктурних (55) ресурсів. Значною проблемою також є нестача кадрів (37).

Менш критичними, але все ж наявними є проблеми з транспортною доступністю (11) та методичною підтримкою (5).

Які ресурси є недостатніми для реалізації Постанови № 888?

Фінансові	***60***
Кадрові	37

Інфраструктурні	55
Транспортна доступність	11
Методична / експертна підтримка (навчання, методичний супровід тощо)	5
Інше	5

Важливо, що навіть у відкритих відповідях респонденти зазначають ті самі проблеми: обмежений бюджет, незавершені ремонти, загальна нестача коштів. Це підтверджує, що проблема ресурсів є системною, а не поодинокою. І громади з надавачами послуг, і громади без них стикаються з нестачею ресурсів, але масштаб проблеми суттєво відрізняється.

Серед громад із наявними надавачами послуги 8 вказують на нестачу фінансів, 7 – на інфраструктурні проблеми, 2 – на кадровий дефіцит, 1 – на проблему транспортної доступності, 1 – на нестачу методичної підтримки, ще 3 – зазначають інші причини.

У громадах без надавачів ці ж проблеми мають значно більший масштаб: 51 респондент указав на нестачу фінансів, 46 – на інфраструктурні обмеження, 35 – на кадровий дефіцит, 10 – на проблеми з транспортом, 4 – на нестачу методичної підтримки.

Фактично це означає, що бар'єри є однаковими за змістом, але різними за силою прояву. Там, де послуги вже надаються, ресурси також обмежені, але не настільки критично, щоби повністю блокувати процес. У громадах без надавачів дефіцит ресурсів має системніший характер і є основною причиною відсутності послуг.

Які ресурси є недостатніми для реалізації Постанови N° 888?

	Наявні надавачі	Відсутні надавачі
Фінансові	***61,5%***	***79,7%***
Кадрові	15,4%	54,7%
Інфраструктурні	53,8%	71,9%
Транспортна доступність	7,7%	15,6%
Методична/експертна підтримка	7,7%	6,3%
Інше	23,1%	3,1%

Серед основних бар'єрів, що перешкоджають реалізації Постанови № 888 у громадах, найчастіше називають відсутність або незадовільний стан приміщень (66 відповідей) і недостатнє фінансування (39 відповідей). Далі за значущістю йдуть кадрові проблеми (18), низькі тарифи на послуги (9), транспортна недоступність (7) і віддаленість послуг (8).

Окремо варто звернути увагу на процедурні труднощі (складність процедур, тривалі погодження), хоча вони згадуються рідше. Це означає, що навіть там, де ресурси частково є, адміністративні бар'єри можуть гальмувати процес.

Які основні виклики (бар'єри або обмеження) існують для реалізації Постанови № 888 у громаді?

Недостатнє фінансування послуг (заробітна плата працівників, закупівля матеріалів тощо)	39
Відсутність належних приміщень / незадовільний стан приміщень	***66***

Недотримання норм щодо кількості мешканців у кімнаті	10
Немає вільних місць	3
Неможливість забезпечити самостійне проживання та ведення побуту для отримувачів	1
Відсутність або обмежена доступність пасажирського транспорту	8
Значні відстані до медичних, реабілітаційних, освітніх закладів	7
Брак кваліфікованих кадрів (соціальні працівники, медичний персонал, психологи, юристи тощо)	18
Недостатня нормативна визначеність	1
Складність процедур	5
Тривалі погодження	4
Низький тариф за надані послуги	9
Низька поінформованість населення	1
Війна	3
Інше	2

Отже, бар'єри мають чітку структуру: відсутність приміщень для надання послуг, недостатність фінансування та брак кадрів.

Відповідаючи на запитання про те, які зміни на рівні держави або громади могли б покращити реалізацію послуг стаціонарного догляду та підтриманого проживання, респонденти не лише вказують на нестачу коштів, а й описують ситуацію як таку, що фактично унеможливлює реалізацію послуг. Частина представників ОМС відверто говорить про неспроможність громад забезпечити послугу власними силами.

«...На даному етапі не розглядали дану послугу; не дозволяє бюджет громади».

«...Наявні ресурси не покривають фактичних витрат».

Громада фінансово неспроможна витягнути послугу, а фінансування не відповідає реальним потребам.

«...Обсяг виділених коштів не відповідає реальним викликам, що ускладнює ефективну реалізацію програм та надання послуг населенню».

«...Додаткове фінансування, субвенція, не покриває витрати на ремонтні роботи».

Важливим є і контекст війни, який безпосередньо впливає на бюджети. Це пояснює, чому навіть ті громади, які потенційно могли би впроваджувати послуги, відкладають це питання.

«...Війна, всі кошти йдуть на ЗСУ, нестача фінансування».

Отже, фінансування – це не просто одна з проблем, а базова передумова, яка гальмує процес запуску механізму «гроші ходять за людиною».

Другий великий блок відповідей стосується приміщень і необхідності їх облаштування. Респонденти підкреслюють, що навіть за наявності бажання впроваджувати послуги відсутність відповідної матеріальної бази є серйозною перешкодою.

«...Немає вільних приміщень».

«...Бракує додаткових субвенцій на ремонт та будівлю належних приміщень».

Ці відповіді свідчать, що інфраструктурна проблема має подвійний характер. З одного боку, відсутні самі приміщення, з іншого – навіть наявні потребують значних вкладень, які громади не можуть забезпечити самостійно.

«...Не вистачає коштів на облаштування приміщень, безбар'єрність».

Проблема кадрів у відповідях респондентів виходить за межі звичайної нестачі працівників. Вона описується як результат глибших процесів, пов'язаних з кадровим голодом і низьким рівнем зарплат.

«...Громада стикається з серйозним браком кадрів, що зумовлено постійним скороченням чисельності населення. Зменшення кількості працездатних мешканців ускладнює роботу ключових сфер».

«...Фінансові кадрові питання (невідповідність зарплат)».

«...Належне фінансування на заробітну плату для кадрів».

Загальне зменшення людського ресурсу в громадах описується респондентами не як окрема проблема, а як частина ширшої кризи, що безпосередньо впливає на спроможність громад. Демографічні та економічні зміни напряму пов'язуються зі зменшенням доходів бюджету.

«...У громаді спостерігається суттєве скорочення чисельності населення. Рівень народжуваності знизився майже втричі, що свідчить про глибоку демографічну кризу. Значна частина мешканців виїхала, внаслідок чого зменшилася кількість економічно активного населення. Це, у свою чергу, призводить до зниження надходжень до місцевого бюджету через несплату податків і створює додаткове навантаження на систему соціального забезпечення».

Отже, аналіз відповідей представників громад свідчить, що проблема реалізації Постанови № 888 не ізольована, а тісно пов'язана із загальною життєздатністю громади.

Частина респондентів не лише описує проблеми, а й пропонує конкретні зміни. У відповідях чітко домінує потреба у фінансуванні:

- необхідність покриття витрат на ремонт і облаштування приміщень;
- підвищення тарифів на послуги.

Також є запит на системні зміни й довгострокові правила роботи:

- спрощення процедур (спростити систему оформлення);
- збільшення строку дії Постанови № 888 або запровадження проєкту на постійній основі;
- більша визначеність і стабільність державної політики;
- забезпечення додатковими кадрами та оплатою їх праці;
- забезпечення юридичного й консультативного супроводу;
- збільшення кількості місць;
- розширення категорії отримувачів.

Загалом відповіді респондентів свідчать, що навіть за нинішніх обмежень існує попит на розширення послуг, який наразі не задовольняється. Водночас є представники громад, які не бачать актуальності цієї послуги, або не долучені до процесу її обговорення та планування. Зокрема, респонденти зазначали: «у громаді не проживають ВПО», «не має потреби», «постанову не реалізує громада», що свідчить про відсутність попиту на послуги за Постановою № 888. Втім, вони поодинокі.

Аналіз поточної спроможності надавачів послуг підтриманого проживання

Зі 196 опитаних надавачів послуг 16 – надають послугу підтриманого проживання. Найбільше представлено заклади комунальної форми власності – 9 із 16. Ще 3 установи належать до громадського / благодійного сектору, 2 – до державного та 2 – до приватного.

10 респондентів зазначили, що розпочали реалізацію послуги підтриманого проживання у 2025 році. Ще 2 – впроваджують послугу з 2024 року та мають більший досвід її реалізації. Водночас окремі респонденти повідомили, що вже зареєстровані як надавачі послуги, однак фактичне надання підтриманого проживання ще не розпочато, а перебуває на етапі відкриття відповідних відділень та підготовки до повноцінного запуску послуги. Важливо також

враховувати, що переважна більшість серед опитаних – представники адміністративного апарату закладів (керівники, заступники), що дозволяє розглядати отримані відповіді як такі, що ґрунтуються на практичному досвіді організації та впровадження послуги.

11 респондентів зазначили, що не мали суттєвих упереджень чи побоювань перед ухваленням рішення щодо участі закладу у проєкті. Водночас 4 опитаних мали певні застереження – здебільшого щодо фінансових, організаційних та управлінських моментів. Їх хвилювала незрозумілість механізму функціонування проєкту, складність подальшої практичної реалізації, а також ризики неналежного функціонування послуги. Окремо звертали увагу на надмірну бюрократизацію процесів, недосконалу систему оплати за послугу та обмежену кількість місць, що може ускладнювати покриття витрат на утримання. Також серед викликів згадувалось оподаткування послуги ПДВ на початку впровадження проєкту та ризики недобросовісної поведінки щодо оплати окремих отримувачів послуги.

Чи були певні упередження / побоювання перед прийняттям рішення про участь закладу у проєкті?

- Так — 4
- Ні — *11*



8 представників закладів повідомили, що облаштували по 8 місць для підтриманого проживання, ще 3 – по 12 місць. Водночас в окремих випадках заклади розраховані на значно більшу кількість отримувачів послуги – на 16, 25 або навіть 190 місць. Це може бути пов'язано з тим, що надавачі мають різний рівень спроможності, ширшу інфраструктуру, можливість реалізовувати проєкти зі створення нових приміщень для проживання, а також залучати фінансування донорів чи благодійних організацій. Тому більша кількість зазначених місць може належати не одному об'єкту для проживання, а кільком окремим приміщенням у межах одного надавача послуги.

У більшості закладів наявні місця вже заповнені або активно використовуються. Зокрема, 9 опитаних повідомили про 8 осіб, які фактично проживають у межах проєкту. В окремих закладах кількість отримувачів послуги є більшою – 12, 14 та 59 осіб. Водночас 2 респонденти зазначили, що на момент проведення опитування отримувачі послуги були відсутні через початковий етап реалізації проєкту або підготовку приміщень до заселення.

Також спостерігається попит на підтримане проживання. 10 респондентів відмітили високий рівень заповненості та відсутність вільних місць.

Чи наявні вільні місця для отримання послуги ?

- Так — 5
- Ні — *10*



Три з 16 представників закладів повідомили, що потреба в послузі вже перевищує наявну кількість місць, через що формується черга на заселення. Від 8 до 20 осіб очікують на можливість отримання послуги. На тлі високої заповненості місць це демонструє, що підтримане проживання поступово стає затребуваною формою підтримки, тоді як можливості окремих закладів залишаються обмеженими через нормативну політику.

Чи існує черга на отримання послуги?

Так	3
Ні	9
Не володію інформацією	***18***

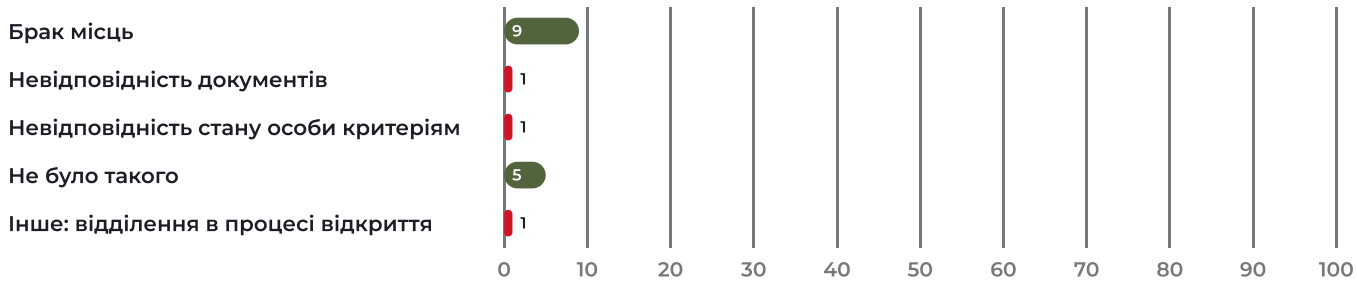
Лише 5 опитаних повідомили, що заклади мають від 2 до 13 вільних місць для нових отримувачів послуги.

Серед можливих причин незаповненості місць 2 респонденти назвали недостатню поінформованість про послугу й можливість її отримання, що може сигналізувати про потребу в кращому інформуванні потенційних отримувачів послуги, їхніх родин та громад щодо умов отримання підтримки й переваг такого формату проживання. Також респонденти звертали увагу на невідповідність між очікуваннями потенційних отримувачів послуги й реальними умовами проживання. Водночас один із закладів перебував на етапі заселення.

Варто зауважити, що 9 представників закладів уже відмовляли в наданні послуги підтриманого проживання через брак вільних місць, що ще раз підкреслює високу заповненість закладів та обмежені можливості для прийому нових отримувачів послуги. Поодинокі випадки відмов були пов'язані з невідповідністю поданих документів або невідповідністю стану особи встановленим критеріям для отримання послуги. Лише 5 опитаних повідомили, що в їхній практиці випадків відмов не було.

Майже всі респонденти вказали на відсутність ситуації, за якої місце формально вважається вільним відповідно до документації, однак фактично не використовується. Це свідчить про постійне використання ліжко-місць і відсутність тривалого простою в закладах підтриманого проживання.

Чи доводилося вам відмовляти в послузі через одну з цих причин?



Однак траплялись випадки дострокового припинення надання послуги, які переважно були пов'язані не з рішенням закладу, а з особистими обставинами отримувачів, про що зазначили 7 представників закладів. Серед причин дострокового припинення послуги найчастіше називали рішення отримувачів послуги припинити проживання або виїхати із закладу. У частині випадків це оформлювалося через подання відповідної заяви. Також респонденти згадували особисті обставини підопічних, які впливали на продовження отримання послуги. Окремі випадки були пов'язані з порушенням правил перебування в закладі та умов договору з боку отримувача послуги. Крім того, 2 респонденти повідомили про припинення надання послуги у зв'язку зі смертю отримувачів.

«...Одержувач послуги порушував правила перебування в закладі й умови договору».

«...1 особа виїхала з поважних причин та 1 особа – у зв'язку зі смертю».

8 респондентів вказали, що подібних випадків не виникало.

Чи були випадки дострокового припинення надання послуги?

Так	7
Ні	*8*

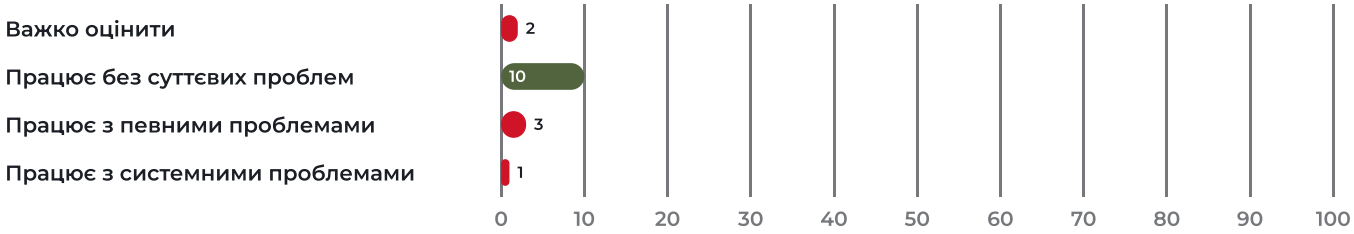


Загалом послуга підтриманого проживання вже активно використовується та має попит серед ВПО, на що вказує високий рівень заповненості й наявність черг. Однак її розвиток наразі стримується через обмежену кількість місць згідно з нормативними вимогами Постанови та різний рівень спроможності надавачів послуг.

Ключові бар'єри надавачів послуги підтриманого проживання

Більшість респондентів загалом позитивно оцінюють реалізацію фінансового механізму підтриманого проживання. 10 опитаних зазначили, що працюють без суттєвих проблем. Водночас 4 надавачі послуг все ж стикаються з окремими труднощами у процесі фінансування, а ще 2 не надали однозначну оцінку.

Як ви оцінюєте реалізацію фінансового механізму?



Зафіксовані випадки стягнення банківської комісії з коштів, які надходять на рахунок надавача послуги, а також відсутні чіткі роз'яснення щодо можливих напрямів використання цих коштів. Також респонденти згадували про неврегульованість механізму дій у випадку смерті отримувача послуги.

«...Банк безпідставно знімає комісію з коштів, які надходять надавачу на рахунок. Невизначеність напрямків можливості використання коштів надавачем. Відсутність чіткого механізму дій і фінансування у разі смерті отримувача послуги...».

Актуальною проблемою залишається питання сталості послуги. Польовий етап дослідження тривав у період, коли фінансування було гарантоване до 7 серпня 2026 року. Проте навіть продовження експериментального проєкту до 8 серпня 2028 року також не гарантує сталого фінансування послуги. Відсутність подальшої підтримки може поставити під загрозу роботу закладу. У зв'язку з цим адміністрація одного із закладів повідомила, що змушена шукати додаткові джерела фінансування, співпрацювати з партнерами й готувати грантові заявки для забезпечення безперервності надання послуги.

«...Наразі фінансування послуги забезпечене до кінця поточного року. Водночас у разі відсутності подальшої підтримки будинок може опинитися під загрозою закриття. Команда активно працює над пошуком рішень: ми співпрацюємо з партнерами та готуємо проєктні заявки для залучення додаткових ресурсів і забезпечення сталості роботи будинку...».

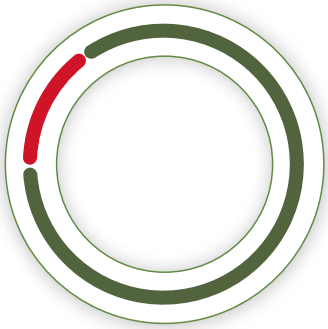
Зверталась увага на недосконаліть схеми оплати за послугу. Зафіксовані випадки ухилення окремих отримувачів від оплати, а також затримки надходження коштів з боку Фонду соціального забезпечення осіб з інвалідністю, що може створювати додаткове фінансове навантаження на надавачів послуг.

«...Схема оплати за послугу неефективна, і в ній може мати місце недобросовісна поведінка отримувачів, які мають технічну можливість ухилятися від сплати...».

Однак випадки несвоєчасного надходження коштів є поодинокими, а механізм фінансування загалом функціонує стабільно. Лише 2 респонденти повідомили про затримку фінансування понад 30 календарних днів, тоді як решта не стикалася з такою проблемою за час надання послуги.

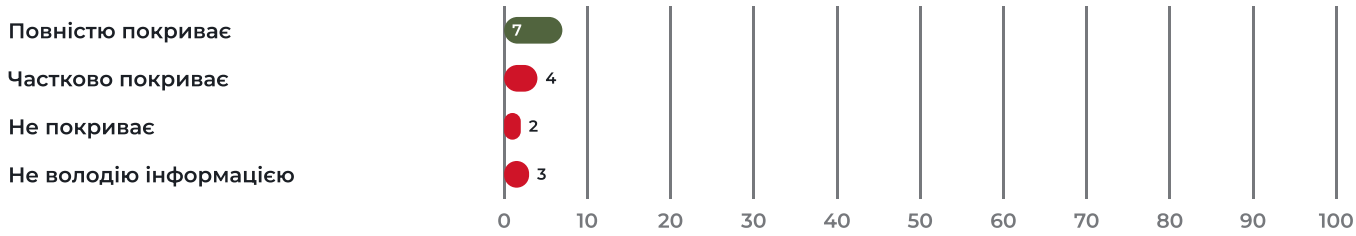
Чи є затримки фінансування понад 30 календарних днів?

Так	2
Ні	13



Майже половина опитаних вважає фінансування достатнім (7 відповідей), тоді як інші 6 респондентів повідомляють лише про часткове покриття витрат або ж про недостатність фінансування загалом.

Чи відповідає обсяг фінансування фактичним витратам закладу?



У випадках, коли отриманого фінансування недостатньо, заклади змушені компенсувати різницю коштом інших джерел. Здебільшого витрати покриваються коштом власних надходжень (3 відповіді), підтримки з місцевого бюджету та донорського фінансування (по 2 відповіді). Водночас один із респондентів зазначив, що така різниця наразі взагалі не компенсується. Це демонструє, що для частини надавачів підтримане проживання потребує додаткових ресурсів і зовнішньої підтримки для стабільного надання послуги.

Також для частини закладів викликом залишається не лише фінансування, а й кадрове забезпечення та підготовка персоналу.

10 опитаних повідомили про відсутність кадрового дефіциту, тоді як решта 6 стикається з нестачею окремих фахівців.

Чи є кадровий дефіцит?

Так	5
Ні	*10*
Частково	1



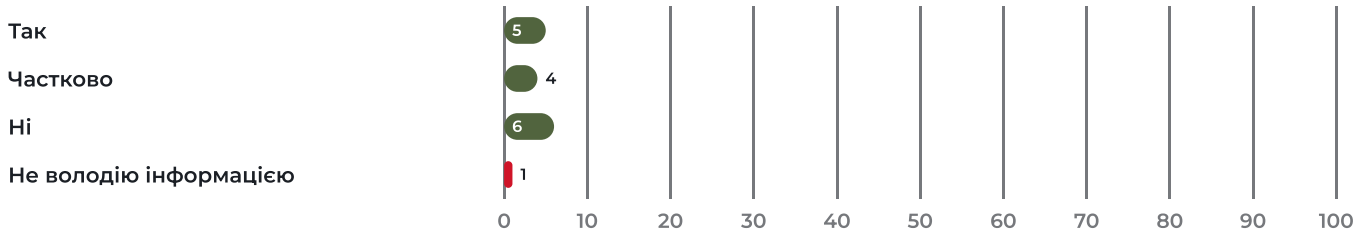
Особливо помітною є потреба у фахівцях соціальної роботи, соціальних робітниках і працівниках. Також окремі заклади потребують психолога, санітара.

Такий кадровий дефіцит може безпосередньо впливати на якість і повноту надання послуги, оскільки саме ці спеціалісти забезпечують щоденний супровід отримувачів послуги. Зокрема, фахівці соціальної роботи та соціальні працівники відповідають за оцінку потреб людини, складання індивідуального плану підтримки, координацію послуг, комунікацію з державними органами влади та допомогу отримувачам в інтеграції у громаду. Соціальні робітники переважно супроводжують людей у побутових питаннях, допомагають з організацією повсякденного життя й адаптацією до самостійного проживання. Нестача психологів може ускладнювати надання емоційної та психосоціальної підтримки, особливо для ВПО, які пережили втрату житла або інші травматичні події. Брак молодшого персоналу («...санітарів...») своєю чергою впливає на забезпечення належного догляду й підтримки людей, які потребують допомоги в повсякденному функціонуванні.

Унаслідок цього навантаження на наявних працівників закладу може зростати, а окремі функції виконуватись не в повному обсязі. Для послуги, яка передбачає індивідуальний підхід і супровід отримувачів, кадрова спроможність фактично є одним із ключових факторів стабільної та якісної роботи.

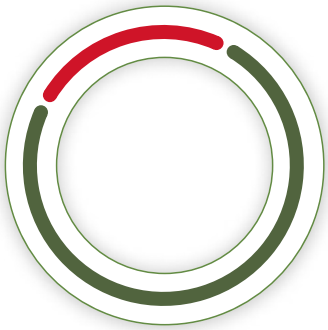
Лише 5 респондентів зазначили, що персонал повністю проходив відповідне навчання щодо реалізації Постанови № 888. Водночас у більшій половині закладів навчання проводилось лише частково або не проводилось взагалі. Зважаючи на те, що послуга підтриманого проживання для багатьох надавачів залишається новим напрямом роботи, недостатня підготовка персоналу може ускладнювати організацію супроводу, ведення документації та впливати на якість роботи.

Чи проходив персонал навчання щодо реалізації Постанови № 888?



12 із 16 респондентів повідомили, що їхні заклади вже проходили моніторинг з боку Національної соціальної сервісної служби, який є важливим інструментом контролю якості послуги й допомагає виявляти організаційні чи документальні прогалини на різних етапах реалізації проєкту. Серед тих закладів, де перевірки вже відбулися, 10 респондентів повідомили про відсутність порушень. Водночас у 2 випадках були виявлені певні недоліки або зауваження. Один із респондентів зазначив, що порушення вже усунуті, ще один – частково усунуті. Лише 4 респонденти зазначили, що моніторинг у їхніх закладах не проводився. Це означає, що більшість закладів успішно виконують вимоги Постанови № 888, а виявлені порушення мають поодинокий характер.

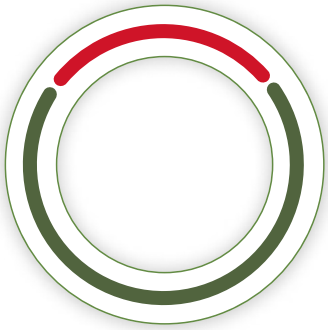
Чи здійснювався контроль / моніторинг Національною соціальною сервісною службою?



Так	*12*
Ні	4

Попри наявні організаційні, кадрові й фінансові труднощі, більшість надавачів послуг змогли налагодити роботу підтриманого проживання та адаптуватися до вимог Постанови № 888. 10 з них зазначили, що механізм працює стабільно. Водночас 4 респонденти повідомили про наявність певних проблем. Виклики можуть стосуватись і закладів, які лише нещодавно розпочали реалізацію послуги.

Надайте загальну оцінку реалізації підтриманого проживання в межах Постанови № 888?



Працює стабільно	*10*
Працює з певними проблемами	4

Значна частина респондентів не змогла чітко оцінити перспективи продовження реалізації експериментального проєкту з надання послуги підтриманого проживання у 2026 році. Попри невизначеність, частина респондентів не бачить суттєвих ризиків для продовження реалізації послуги підтриманого проживання, тоді як інші допускають можливість виникнення труднощів або навіть припинення її надання в разі відсутності подальшої державної підтримки й чітких механізмів фінансування.

На вашу думку, чи існують ризики припинення реалізації у 2026 році?



Так	3
Ні	3
Важко відповісти	*10*

Серед ризиків, які називали окремі респонденти, найчастіше згадувалися можливі зміни нормативної бази, невизначеність подальшого фінансування та низький тариф за надання послуги. У сукупності це створює для надавачів послуг складнощі в довгостроковому плануванні розвитку підтриманого проживання та забезпеченні стабільності роботи таких закладів.

Зміни, які, на думку представників закладів, могли би підвищити ефективність і масштабування послуги підтриманого проживання в межах Постанови № 888, насамперед стосувалися фінансового забезпечення. Респонденти наголошували на необхідності перегляду граничної вартості послуги відповідно до фактичних витрат на її надання, оскільки чинний тариф не враховує зростання вартості комунальних послуг, продуктів, матеріалів та інших витрат. Звертали увагу на потребу в забезпеченні побутовою технікою, меблями, кухонним обладнанням, постільною білизною, засобами гігієни та іншими ресурсами, необхідними для належної організації проживання.

Окремо респонденти говорили про важливість залучення додаткових фінансових джерел підтримки.

> *«...Залучати фінансову підтримку міжнародних організацій, громадських організацій, місцевої влади. Збільшити вартість послуги на 1 ліжко-день, щоб покривати витрати. Забезпечити матеріально-технічну базу (техніка, сушилки, плити, холодильники, меблі кухонні), а також предмети гігієни, постіль і білизну. Високі тарифи на комунальні послуги – можливо, переглянути для таких надавачів послуг».*

Водночас респонденти підкреслювали, що різні надавачі стикаються з різними викликами, тому для подальшого розвитку послуги важливо системно збирати інформацію про потреби закладів та враховувати їх практичний досвід.

> *«...У кожного надавача різні виклики і труднощі, тому потрібно системно збирати й формувати піраміду потреб надавачів і «чути» кожного надавача».*

Деякі респонденти зазначили, що поки не можуть надати чітких пропозицій через відсутність достатнього досвіду реалізації послуги або через те, що відділення підтриманого проживання ще перебуває на етапі відкриття.

Таким чином, невизначеність закладів щодо подальшої реалізації проєкту свідчить про потребу переходу від тимчасового експериментального регулювання до постійного нормативного механізму. Постанова № 888 виконала свою первинну функцію – дозволила апробувати модель фінансування соціальних послуг за принципом «гроші ходять за людиною» та перевірити, як вона працює на практиці для організації підтриманого проживання і стаціонарного догляду. А після внесення відповідних змін до Закону № 2671 цей механізм уже не має розглядатися виключно як експериментальний, оскільки можливість безготівкового перерахування коштів отримувачу для оплати послуг обраному ним надавачу закріплена на рівні закону. За таких умов доцільним є ухвалення Урядом постанови Кабінету Міністрів України, яка б визначила порядок, умови та фінансово-організаційний механізм надання соціальних послуг підтриманого проживання для відповідних категорій отримувачів на постійній основі. Такий підхід дозволив би усунути правову невизначеність, забезпечити сталість фінансування, підвищити прогнозованість для надавачів соціальних послуг і гарантувати безперервність підтримки для ВПО, осіб з інвалідністю та людей похилого віку. Крім того, нормативне врегулювання сприяло би переходу від пілотної моделі до сталої системи надання послуг у громаді, що відповідає цілям деінституціалізації та розвитку людиноцентричної системи соціальних послуг.

Загалом результати опитування показали, що надавачі послуг підтриманого проживання вже напрацювали практичний досвід роботи в межах Постанови № 888 та змогли адаптуватися до нового механізму. Разом із тим на практиці існує чимало проблем, які потребують додаткової уваги. Основні виклики, на які найчастіше звертали увагу респонденти:

- визначена Постановою № 888 кількість місць у межах одного закладу впливає на можливість покриття наявної потреби в послузі й може призводити до формування черг на заселення;
- недостатня фінансова спроможність, зокрема невідповідність тарифу фактичним витратам на утримання підтриманого проживання;
- залежність від додаткових джерел фінансування в разі непокриття витрат закладу (установи змушені компенсувати витрати власними надходженнями, коштом місцевих бюджетів, донорської підтримки чи грантових програм);
- кадровий дефіцит;
- потреба в матеріально-технічному забезпеченні приміщень;
- нормативна та фінансова невизначеність, зокрема щодо використання коштів, банківських комісій і механізмів дій в окремих кризових ситуаціях;

- невизначеність щодо довгострокової стабільності проєкту, включно з ризиками змін нормативної бази й подальшого фінансування;
- недостатня поінформованість потенційних отримувачів, їхніх родин та громад щодо механізмів отримання послуги, умов доступу та переваг підтриманого проживання;
- відсутність системного підходу до виявлення та врахування потреб надавачів послуги (кожен заклад стикається з різними труднощами залежно від рівня спроможності, ресурсів та умов роботи).

Бар'єри впровадження підтриманого проживання серед закладів, які не беруть участі в реалізації Постанови № 888

Також існують бар'єри для закладів, які не беруть участі в експериментальному проєкті з надання послуги підтриманого проживання. Для них головним викликом залишаються інфраструктурні та ресурсні обмеження (важливим є той факт, що подібні проблеми підтверджували і надавачі, які вже мають практичний досвід реалізації Постанови № 888).

Найчастіше респонденти зазначали, що не мають відповідних приміщень для організації підтриманого проживання (85 відповідей). Також значна частина опитаних повідомила, що наявні приміщення не відповідають необхідним умовам або потребують ремонту (43 відповіді), однак заклади не мають достатнього фінансування для їх облаштування (41 відповідь). Частина респондентів зазначила, що їхні заклади свідомо не ухвалювали рішення про участь у проєкті, на що можуть впливати і вищеперераховані фактори. Водночас досить поширеною причиною називали відсутність потенційних отримувачів послуги, що може бути пов'язано з недостатньою поінформованістю населення щодо можливості отримання послуги підтриманого проживання.

Доволі часто вказували на кадровий дефіцит (23 відповіді), що також є викликом для надавачів, які вже реалізують послугу підтриманого проживання.

Про складність процедур і нестачу інформації або практичних роз'яснень щодо впровадження механізму респонденти згадували дещо рідше.

Окремі представники установ, які наразі не беруть участі в реалізації проєкту, також звернули увагу на низький рівень граничної вартості послуги, затвердженій наказом Мінсоцполітики за надання послуги, який, на їхню думку, може не відповідати фактичним витратам на організацію підтриманого проживання. Водночас надавачі, які вже мають практичний досвід реалізації послуги, значно частіше підтверджували цю проблему, зазначаючи потребу в перегляді вартості послуги відповідно до реальних витрат на утримання приміщень, оплату комунальних послуг і забезпечення побутових потреб.

З яких причин проєкт не реалізується?

Рішення закладу не брати участі у проєкті	43
Низький тариф за надані послуги	2
Відсутність потенційних отримувачів	36
Відсутність приміщень	***85***
Кадровий дефіцит	23
Складність процедури	15
Відсутність інформації / роз'яснень	8
Невідповідні умови приміщень	43
Відсутність коштів на ремонт приміщень	41
Географічна недоступність	3

Інше	20

Відкриті відповіді респондентів дозволяють детальніше зрозуміти характер цих проблем. Респонденти зазначають не лише відсутність вільних приміщень, а й неможливість привести наявні будівлі у відповідність до вимог Постанови.

«...Відсутність придатних приміщень у громаді або фінансування для їх ремонту. Наявні приміщення часто розташовані віддалено, потребують значного ремонту та не мають належного транспортного сполучення».

«...Повідомляємо, що на даний час наша громада не має можливості взяти участь у проєкті «гроші ходять за людиною». Це зумовлено тим, що за наявності діючого відділення стаціонарного догляду для постійного проживання у нас відсутні відповідні приміщення для створення відділення підтриманого проживання, які б відповідали встановленим стандартам та критеріям».

Навіть за наявності потенційних приміщень ключовими перешкодами залишаються відсутність коштів на ремонт і облаштування або ж невідповідність вимогам доступності й безбар'єрності. Зокрема, респонденти згадували про відсутність укриттів, ліфтів і підйомників, необхідність реконструкції санвузлів і харчоблоків, а також значні витрати на приведення приміщень у відповідність до державних будівельних норм.

«...Відсутність бюджетних призначень на облаштування та реконструкцію комунальних приміщень зі значними витратами на відповідність ДБН [Державних будівельних норм, - ред.] та норм безбар'єрності з укриттями».

«...Наразі є в оренді інше приміщення та уже затверджена проєктно-кошторисна документація, однак приміщення потребує ремонту (харчоблок та санвузли з інклюзією) та в громади є брак коштів на проведення цих ремонтних робіт».

«...Є приміщення, але немає коштів на ремонт та облаштування».

«...Відсутність приміщень, які б відповідали вимогам постанови, та відсутні кошти в міському бюджеті на такі видатки».

«...Приміщення не відповідає критеріям, у громаді знають за цю постанову, але бракує бюджету на облаштування» .

«...Відсутність укриття».

Частина закладів не бачить достатньої кількості потенційних отримувачів послуги підтриманого проживання або не має підтвердженого попиту на її впровадження. Водночас такі відповіді можуть вказувати як на недостатню поінформованість населення щодо можливостей підтриманого проживання та критеріїв його отримання, так і на відсутність налагодженого механізму залучення отримувачів.

«...Відсутність відповідної структури та відсутність запитів щодо такої необхідності впровадження».

«...Немає підтвердженої потреби».

«...Відсутність потенційних отримувачів послуги».

Разом із тим поодинокі відповіді демонструють протилежну ситуацію: в окремих закладах проблема полягає не у відсутності потреби в послузі, а, навпаки, – у нестачі ресурсів та потужностей для її розширення.

«...Черга з місцевих жителів, недостатньо місць».

Респонденти неодноразово повідомляли про нестачу необхідних фахівців, а також про труднощі з організацією та впровадженням послуги. Частина з них звертає увагу на складність процедур, недостатню поінформованість щодо реалізації проєкту та невизначеність щодо відповідальних осіб за супровід його впровадження.

«...Брак персоналу».

«...Немає відповідальної особи».

«...Жорсткі норми щодо кількості проживаючих в одній палаті».

«...Складність процедури».

«...Складність умов для реалізації проєкту та нестача бюджету».

«...Недостатність інформації щодо даної послуги».

Проте поряд із закладами, які не планують долучатися до проєкту (53) або ще не визначилися зі своїми планами (72), існує група потенційних учасників, які розглядають таку можливість (45).

Чи розглядається можливість участі в майбутньому?	Кількість	Частка
Невідомо	**72**	**42,4%**
Ні	53	31,2%
Так	45	26,5%

Варто зауважити, що окремі заклади наразі перебувають на етапі підготовки до надання послуги та облаштування необхідних умов для її впровадження.

«...Тривають ремонтні роботи у приміщенні, яке буде використовуватися для даної послуги як для місцевого населення, так і ВПО».

«...Розглядається можливість участі».

«...Виконання ремонтних робіт, після яких надаватиметься дана послуга».

Результати опитування свідчать, що розвиток підтриманого проживання сьогодні значною мірою залежить від спроможності самих надавачів послуг: їхньої здатності залучати додаткове фінансування, адаптувати приміщення, забезпечувати кадровий ресурс та самостійно

вирішувати організаційні питання.

Водночас простежується перелік системних проблем як для діючих, так і для потенційних надавачів послуг: недостатня фінансова спроможність, нестача приміщень і ресурсів для їх облаштування, кадровий дефіцит, невизначеність щодо довгострокового фінансування та складність окремих процедур реалізації механізму. Особливо показово, що ризики, які заклади без практичного досвіду називають потенційними бар'єрами для участі у проєкті, надавачі, які вже надають послугу, підтверджують на практиці. Передусім це стосується невідповідності граничної вартості послуги фактичним витратам, потреби в додатковому фінансуванні, нестачі персоналу.

Таким чином, подальше масштабування підтриманого проживання потребує не лише формального розширення участі закладів у реалізації Постанови № 888, а й системного посилення підтримки надавачів послуг.



СОЦІАЛЬНА ПОСЛУГА СТАЦІОНАРНОГО ДОГЛЯДУ

Аналіз поточної спроможності громад і статус реалізації послуги стаціонарного догляду

Моніторинг продемонстрував розрив між нормативним полем послуги стаціонарного догляду за Постановою № 888 та її впровадженням. Станом на час проведення дослідження лише 13 громад реалізують послугу стаціонарного догляду в межах постанови, тоді як більшість громад (85 зі 151, або 56,3%) механізмом не охоплені.

Показник	Так	Ні
Наявність надавача послуги стаціонарного догляду у громаді	***66,9%***	31,1%
Реалізація послуги в межах Постанови № 888	8,6%	***56,3%***

**3 респонденти відповідь не надали*

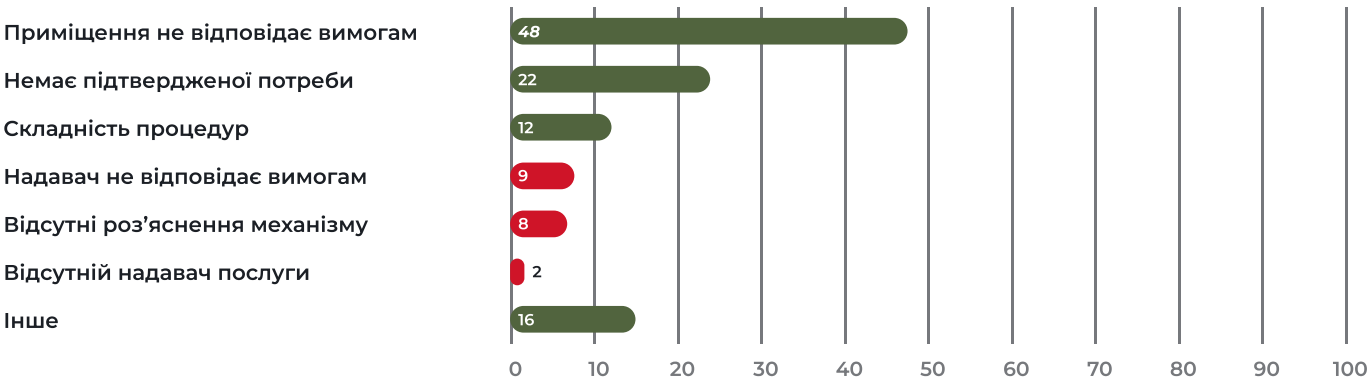
Серед 101 громади, де є надавач, практично всі надавачі – це комунальні установи (99 зі 101). В одній громаді надавачами є комунальна установа разом із громадською організацією, в іншій – виключно благодійна організація. Жодного приватного надавача або фізичної особи-підприємця серед учасників проєкту не виявлено. Порядок не встановлює обов'язкової вимоги щодо участі приватних надавачів, проте отримані дані свідчать, що задекларована в ньому мета – «розвиток ринку надавачів соціальних послуг» – наразі не знаходить практичного втілення у громадах, охоплених опитуванням. Монополія комунального сектору унеможливлює конкуренцію між надавачами, яка є базовою передумовою моделі.

50,3% опитаних громад (76 із 151) підтвердили наявність ВПО, які отримують послугу стаціонарного догляду. Загальна кількість таких осіб, за даними опитування, становить близько 661 особи, проте лише 144 з них отримують послугу в межах механізму Постанови № 888. Тобто лише близько 22% від тих ВПО, які фактично отримують стаціонарний догляд, охоплені державним фінансовим механізмом «гроші ходять за людиною». Решта 78% обслуговуються поза умовами експериментального проєкту переважно коштом місцевих бюджетів або власних коштів отримувачів та їхніх родин.

Важливо зазначити, що відмова ВПО від послуги «гроші ходять за людиною» була зафіксована лише один раз у всій вибірці, тоді як 61 громада підтвердила відсутність відмов. Це означає, що там, де механізм запускається, попит існує. Відповідно, проблема не у відсутності бажання отримувачів, а у структурних перешкодах до отримання послуги.

Серед основних причин, через які послуга стаціонарного догляду для ВПО не фінансується через механізм Постанови № 888, респонденти найчастіше зазначають невідповідність приміщень вимогам (48 відповідей) і відсутність підтвердженої потреби (22 відповіді). Ще 12 респондентів указали на складність процедур, 9 – на невідповідність надавача вимогам, 8 – на відсутність роз'яснень механізму.

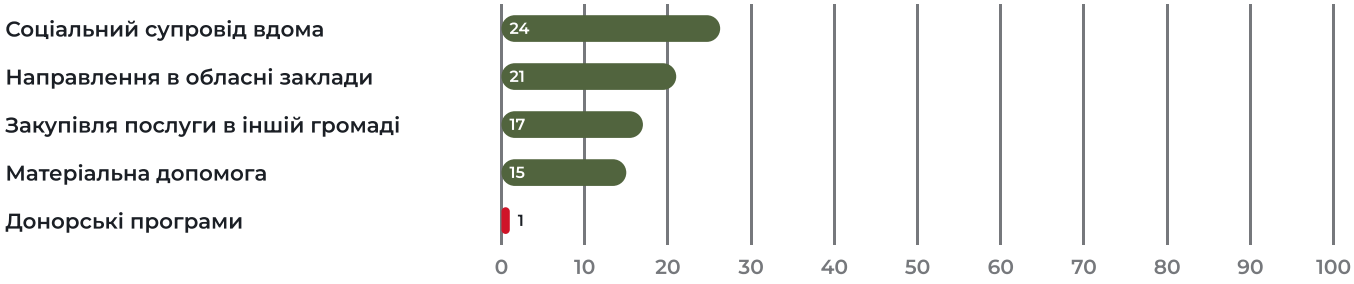
Чому послуга стаціонарного догляду для ВПО не фінансується через механізм Постанови № 888?



Відповідь «немає підтвердженої потреби» у 22 громадах свідчить про концептуальну пастку Порядку, оскільки уповноважений орган очікує на звернення особи, яка вже перебуває в громаді й самостійно подає заяву, тоді як Постанова № 888 декларує проактивне розселення маломобільних ВПО у приймаючих громадах. Ця суперечність обумовлює правомірну, але помилкову з погляду мети проєкту відмову від участі.

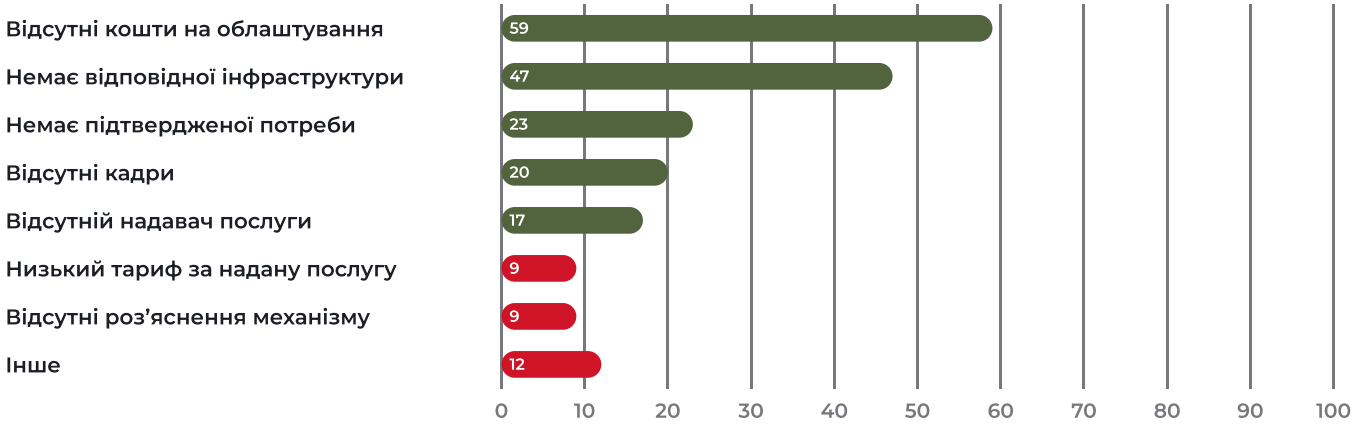
У громадах, де відсутні надавачі послуги, застосовуються альтернативні підходи: найчастіше – соціальний супровід вдома (24 відповіді), направлення в обласні заклади (21), закупівля послуги в іншій громаді (17) та матеріальна допомога (15). Ці механізми частково компенсують відсутність послуги, однак не є повноцінною заміною стаціонарного догляду, оскільки не забезпечують цілодобового кваліфікованого супроводу.

Якщо у громаді немає надавача послуги, які альтернативні механізми використовує громада?



Лише 3 громади (6,4%) з тих, що наразі не реалізують послугу, планують приєднатися до механізму Постанови № 888 у найближчому майбутньому. 28 громад (59,6%) не планують цього взагалі, ще 16 (34%) мають невизначену позицію. Для тих, хто не планує або не може, основними перешкодами є відсутність коштів на облаштування (39,1%), відсутність відповідної інфраструктури (31,1%), відсутність підтвердженої потреби (15,2%), кадровий дефіцит (13,2%) та відсутність надавача послуги (11,3%).

Що найбільше заважає реалізації послуги?



Лише 36 зі 151 представника ОМС оцінили загальну спроможність своїх громад реалізовувати Постанову № 888 на 4 та 5 балів (переважно або абсолютно спроможні). 73 представники ОМС оцінили її на 1 і 2. Таким чином середній рейтинг самооцінки спроможності громад становить 2,6 із 5, що є чітким індикатором системної кризи спроможності.

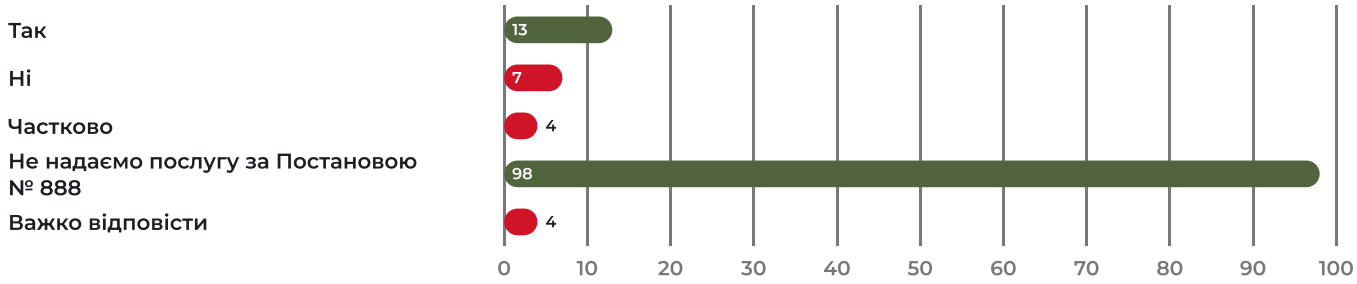
Як ви оцінюєте загальну спроможність громади реалізовувати Постанову № 888?

1 – абсолютно неспроможна	23
2 – переважно неспроможна	***50***
3 – частково спроможна	35

4 – переважно спроможна	29
5 – абсолютно спроможна	7

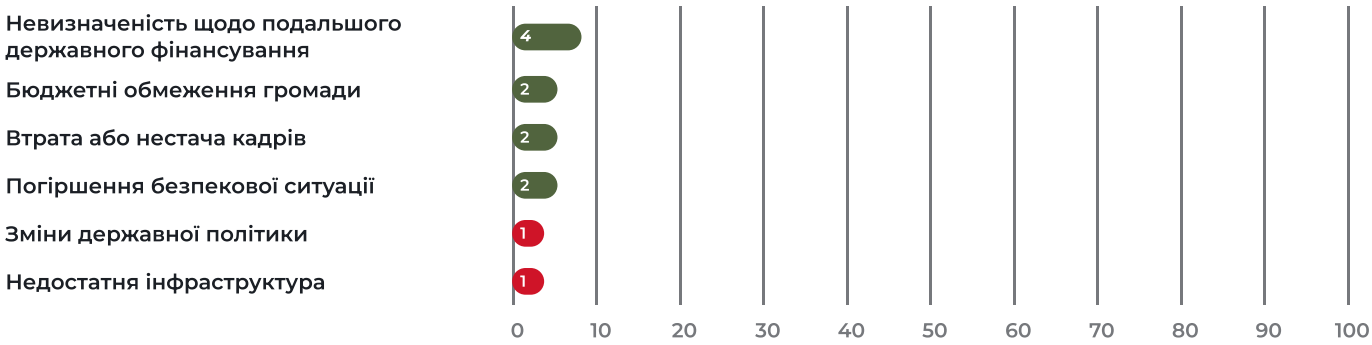
Серед тих громад, де послуга стаціонарного догляду надається в межах Постанови № 888, 13 підтвердили, що фінансування повністю покриває витрати, 7 зазначили, що витрати не покриваються, 4 – покриваються лише частково. Це вказує на те, що навіть там, де механізм запущений, він не завжди є самодостатнім.

Чи покриває фінансування за Постановою № 888 витрати на послуги?



4 з 28 громад, що реалізують послугу, вбачають ризики її припинення, 15 – не змогли відповісти, 9 – не бачать таких ризиків. Серед факторів ризику на першому місці – невизначеність щодо подальшого державного фінансування (4 відповіді), далі – бюджетні обмеження громади та втрата або нестача кадрів (по 2 відповіді), погіршення безпекової ситуації та зміни державної політики.

Які фактори можуть призвести до припинення?



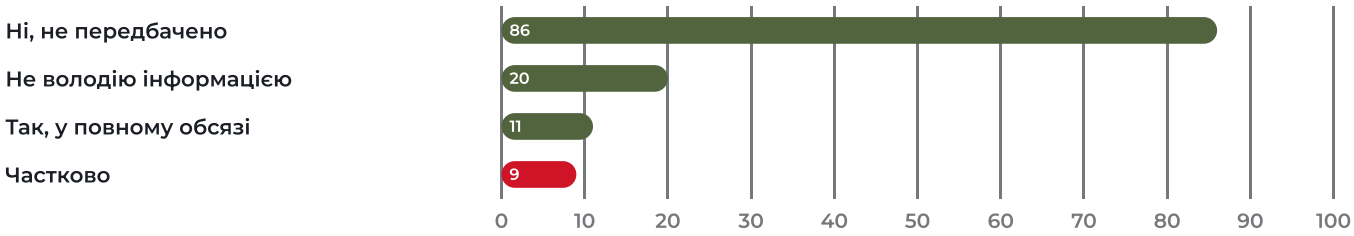
Загальну оцінку реалізації Постанови № 888 у громаді надали 27 респондентів: 10 вважають, що вона працює ефективно, 8 – фактично не працює, 8 – потребує доопрацювання, 1 – працює з труднощами. З огляду на те, що переважна більшість громад послугу не надає, ці оцінки відображають досвід обмеженої кількості випадків, але показують тенденцію до потенціалу програми, особливо за умови усунення її системних прогалин.

Ключові бар'єри реалізації послуги

Більшість громад не мають закладеного фінансування для реалізації Постанови № 888. Про це зазначили 86 із 151 опитаного. Лише 11 громад повідомили про повне фінансування, ще 9 – про часткове. 20 представників ОМС взагалі не мали інформації про стан фінансування.

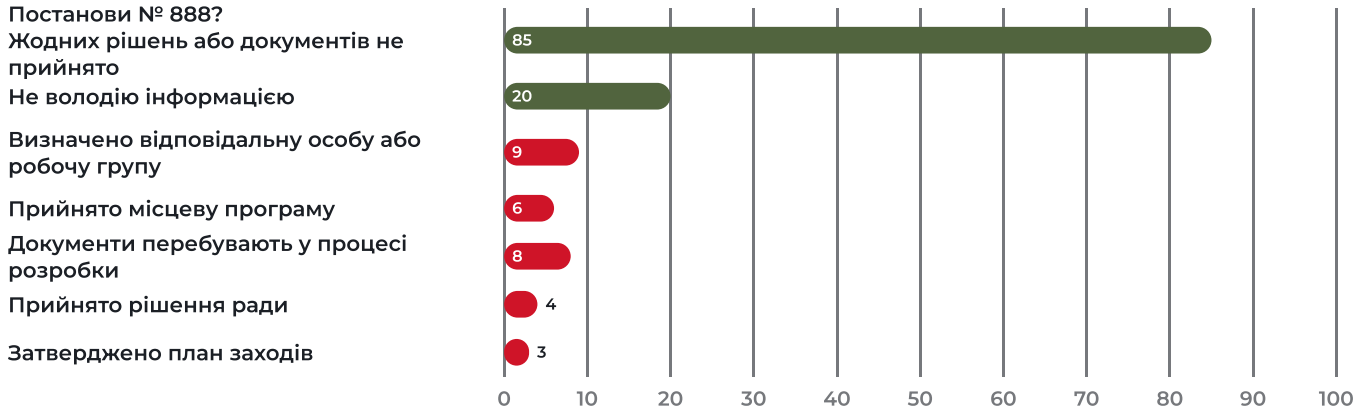
Це свідчить, що послуга не впроваджується через відсутність стабільного фінансування, а громади не мають впевненості, що після завершення експериментального проєкту фінансування продовжиться. Через це навіть за наявності потреби громади не мають ресурсу для запуску чи підтримки послуг.

Чи передбачено в громаді фінансування для впровадження та реалізації Постанови № 888?



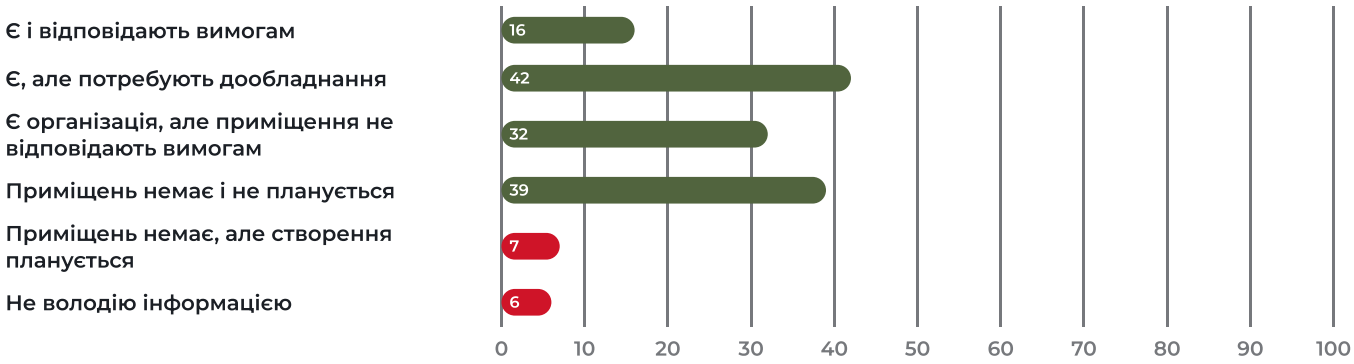
У більшості громад відсутні базові організаційні рішення для реалізації Постанови № 888: 85 ОМС-респондентів (56,3%) зазначили, що жодних рішень або документів не прийнято. Лише 9 громад (6%) визначили відповідальну особу або робочу групу. 6 громад прийняли місцеву програму, 4 – прийняли рішення ради, 3 – затвердили план заходів. Ще 8 громад повідомили, що документи перебувають у процесі розробки. Це свідчить, що громади здебільшого взагалі не ведуть організаційної підготовки до впровадження послуги.

Чи ухвалені в громаді організаційні рішення для реалізації



Ситуація з приміщеннями є однією з найпроблемніших. Лише 16 зі 151 громади (10,6%) мають приміщення, що відповідають вимогам Порядку. У 39 громадах приміщень немає і їх створення не планується. У 32 – є організація для надання послуг, але приміщення не відповідають вимогам. 42 громади вказали, що приміщення потенційно є, але потребують дообладнання.

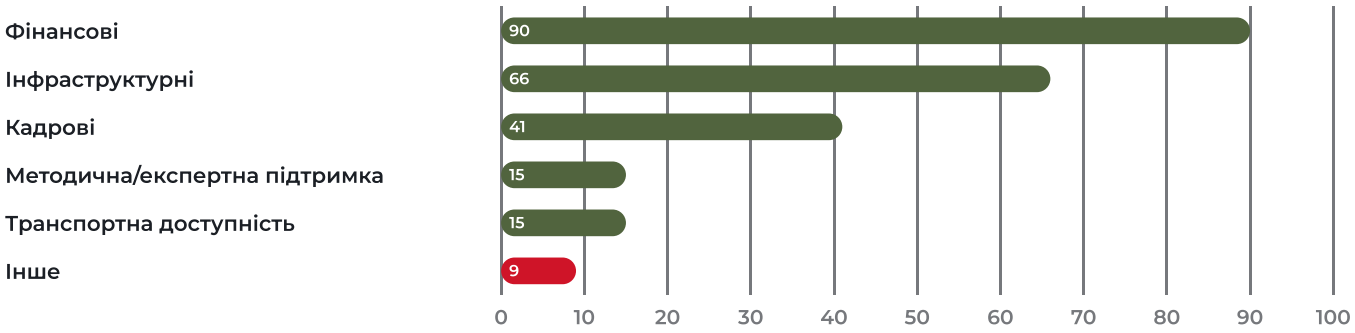
Чи є у громаді приміщення для надання послуг стаціонарного догляду в межах Постанови № 888?



Простежується закономірність: в усіх громадах, де є відповідні приміщення, послуга за Постановою № 888 реалізується або розглядається. Це свідчить, що саме інфраструктурний бар'єр фактично блокує запуск послуги в переважній більшості громад. Навіть за наявності організаційних рішень або фінансування фізична база для надання послуг часто відсутня або непридатна.

Найбільш чутливими питаннями для реалізації Постанови № 888 є дефіцит фінансових (90 відповідей) та інфраструктурних (66) ресурсів. Значною проблемою є також нестача кадрів (41). Менш критичними, але також актуальними є проблеми з методичною підтримкою (15) і транспортною доступністю (15).

Які ресурси є недостатніми для реалізації Постанови № 888?



Серед основних бар'єрів, що перешкоджають реалізації Постанови № 888, найчастіше називають відсутність або незадовільний стан приміщень – 93 відповіді (61,6%) і недостатнє фінансування послуг – 42 (27,8%). Далі за значущістю – недотримання норм щодо кількості мешканців у кімнаті (27), брак кваліфікованих кадрів (25), відсутність вільних місць (22), складність процедур (21).

Щодо вимоги норми заселення (кімнати на 1–2 особи): у старих будівлях 1970–1980-х років, де розміщено більшість закладів, кімнати розраховані на 3–4 особи. Виконання цієї вимоги без підвищення тарифу робить участь у проєкті економічно збитковою для надавача. Вимога про облаштовані укриття є блокуючою умовою в практиці контролю НССС і нерідко виявляється непереборною без зовнішнього фінансування.

Отже, фінансування виступає не просто як одна з проблем, а як базова передумова, яка гальмує запуск механізму «гроші ходять за людиною». Респонденти також вказують на потребу покриття витрат на ремонт і облаштування приміщень, підвищення тарифів, спрощення процедур, збільшення строку дії Постанови № 888 або запровадження проєкту на постійній основі, забезпечення кадрами та юридичного супроводу.

Серед бар'єрів, що перешкоджають ВПО скористатися механізмом Постанови № 888, найчастіше називають невідповідність критеріям (36 відповідей, 23,8%), складність процедури оформлення (22, 14,6%) та недостатню поінформованість (16, 10,6%). Ці дані вказують на те, що частина вразливих осіб не може скористатися механізмом, навіть якщо надавач є – через надмірно вузькі критерії відбору або через адміністративні перешкоди.

Аналіз поточної спроможності надавачів послуги стаціонарного догляду

У межах дослідження було опитано 196 представників закладів – надавачів соціальних послуг, 28 з яких надають послугу стаціонарного догляду в межах реалізації Постанови № 888. Найбільше представлено заклади комунальної форми власності – 177 зі 196 (90,3%). Серед 28 активних надавачів структура є більш різноманітною: 20 комунальних закладів (71,4%), 5 громадських / благодійних організацій (17,9%), 2 приватні надавачі (7,1%), 1 державний заклад (3,6%). Дані свідчать про те, що некомунальні суб'єкти також беруть участь у механізмі.

Більшість активних надавачів розпочали реалізацію послуги у 2025 році. Лише 3 заклади працюють з жовтня – грудня 2024 року (з моменту набрання чинності Постанови № 888). 2 заклади розпочали роботу в березні 2026 року. Важливо також враховувати, що серед опитаних переважна більшість – представники адміністративного апарату закладів (керівники, заступники), що дозволяє розглядати отримані відповіді як такі, що ґрунтуються на практичному досвіді організації та впровадження послуги.

20 із 28 представників активних закладів (71,4%) зазначили відсутність суттєвих побоювань перед ухваленням рішення щодо участі. 7 (25%) мали застереження переважно щодо складності процедур, фінансових ризиків і ризиків недобросовісної поведінки окремих отримувачів.

Чи були певні упередження/побоювання перед прийняттям рішення про участь закладу у проєкті?

Так	7
Ні	*20*



28 активних надавачів сукупно мають 686 місць для стаціонарного догляду в межах Постанови № 888. На момент опитування послугу отримували 354 особи, тобто середня заповненість становить 51,6% від загальної кількості місць. У більшості закладів наявні місця вже заповнені або активно використовуються: 21 надавач із 28 (75%) повідомив про відсутність вільних місць. У 12 із 28 (42,9%) є черга на послугу.

Ця, на перший погляд, суперечність між 51,6% заповненості й 75% закладів без вільних місць пояснюється диспропорцією між закладами, оскільки декілька з них мають великий резерв незайнятих місць, тоді як більшість переповнені. Серед можливих причин незаповненості місць у тих закладах, де вони є, респонденти називали переважно організаційні та нормативні чинники: обмеження Постановою № 888 щодо кількості осіб у закладі, початковий етап реалізації та невідповідність умов очікуванням потенційних отримувачів.

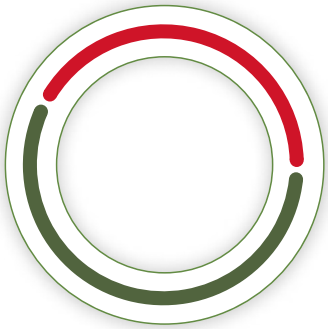
Чи наявні вільні місця для отримання послуги?

Так (є вільні місця)	7
Ні (місць немає)	*21*



Чи існує черга на отримання послуги?

Так	12
Ні	*16*



14 із 28 активних надавачів (50%) уже відмовляли в наданні послуги стаціонарного догляду через брак місць. В окремих випадках фіксувалися також невідповідність документів, стану особи та умов закладу встановленим вимогам і критеріям. 7 надавачів відмов не мали.

Чи доводилося вам відмовляти в послузі?

Так, через брак місць	*14*
Не було такого	7

Так, через невідповідність умов закладу вимогам	2
Так, через невідповідність документів	1
Так, через відсутність фінансування	1
Так, через неврегульованість механізму направлення	1
Так, через невідповідність стану особи критеріям	2

Дострокове припинення надання послуги зафіксовано у 5 із 28 надавачів (17,9%). Серед причин – особисті обставини отримувачів, порушення правил перебування, смерть. У 23 надавачів (82,1%) дострокових припинень не було, що свідчить про стабільність надання послуги там, де вона реалізується.

Ключові проблеми надавачів послуги стаціонарного догляду

Більшість надавачів загалом позитивно оцінюють реалізацію фінансового механізму стаціонарного догляду: 17 опитаних (60,7%) зазначили, що механізм працює без суттєвих проблем. Водночас 8 надавачів (28,6%) стикаються з окремими труднощами під час фінансування, а 3 (10,7%) – із системними проблемами.

Як ви оцінюєте реалізацію фінансового механізму?

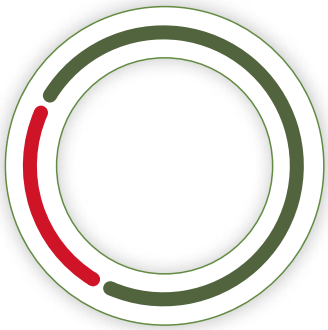
- **Працює без суттєвих проблем** — ***17***
- **Працює з певними проблемами** — **8**
- **Працює з системними проблемами** — **3**



Затримки фінансування понад 30 календарних днів зафіксовано в 7 із 28 активних надавачів (25%). Серед конкретних проблем: банківська комісія за кошти, що надходять на рахунок надавача, відсутність чітких роз'яснень щодо напрямків використання коштів, неврегульованість механізму дій у разі смерті отримувача, ризик ухилення окремих отримувачів від оплати. Один із надавачів зазначив: «Схема оплати за послугу не ефективна, і в ній може мати місце недобросовісна поведінка отримувачів, які мають технічну можливість ухилятись від сплати».

Чи є затримки фінансування понад 30 календарних днів?

- **Так** — **7**
- **Ні** — ***21***



Щодо відповідності обсягу фінансування фактичним витратам: 17 із 28 (60,7%) відповіли, що фінансування повністю покриває витрати, 8 (28,6%) – лише частково покриває, 2 (7,1%) – не покриває. У випадках, коли фінансування недостатнє, заклади компенсують різницю коштом місцевого бюджету, власних надходжень і донорських коштів. Один надавач зазначив, що різниця наразі взагалі не компенсується.

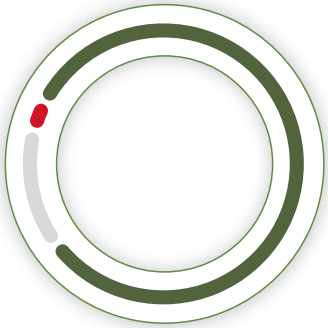
Чи відповідає обсяг фінансування фактичним витратам закладу?

Повністю покриває	***17***
Частково покриває	8
Не покриває	2
Не володію інформацією	1

Кадровий дефіцит зафіксований у 4 із 28 активних надавачів (14,3%), ще у 1 – зафіксований частково. 23 надавача (82,1%) повідомили про відсутність кадрового дефіциту.

Чи є кадровий дефіцит?

Так	4
Ні	***23***
Частково	1



Навчання щодо реалізації Постанови № 888 пройшли 12 із 28 надавачів (42,9%), частково пройшли – 7 (25%), не проходили – 9 (32,1%). Відсутність системного навчання у третини надавачів може ускладнювати ведення документації та роботу з отримувачами.

Чи проходив персонал навчання щодо реалізації Постанови № 888?

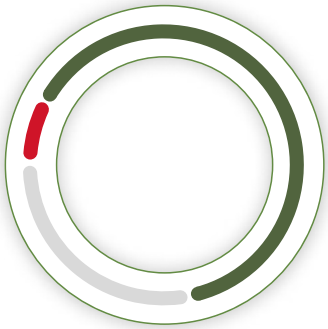
Так	***12***
Частково	7
Ні	9



26 із 28 активних надавачів (92,9%) уже проходили моніторинг Національної соціальної сервісної служби. Серед тих, де перевірки відбулися, більшість не мала порушень або усунула виявлені зауваження. Лише 2 надавачі повідомили про часткове усунення. Загальна оцінка реалізації стаціонарного догляду в межах Постанови № 888 переважно позитивна: 18 із 28 (64,3%) оцінили роботу як стабільну.

Надайте загальну оцінку реалізації стаціонарного догляду в межах Постанови № 888

Працює стабільно	***18***
Працює з певними проблемами	8
Працює із системними проблемами	1



Попри загалом позитивну оцінку, 15 із 28 (53,6%) надавачів вважають, що існують ризики припинення реалізації послуги у 2026 році. 8 (28,6%) відповіли «важко відповісти». Лише 4 (14,3%) не бачать ризиків. Основною загрозою для подальшої реалізації респонденти називають непередбачуваність фінансування – 14 із 28 (50%). Окремо звертали увагу на зміни нормативної бази (5 відповідей) та низький тариф (3).

На вашу думку, чи існують ризики припинення реалізації у 2026 році?

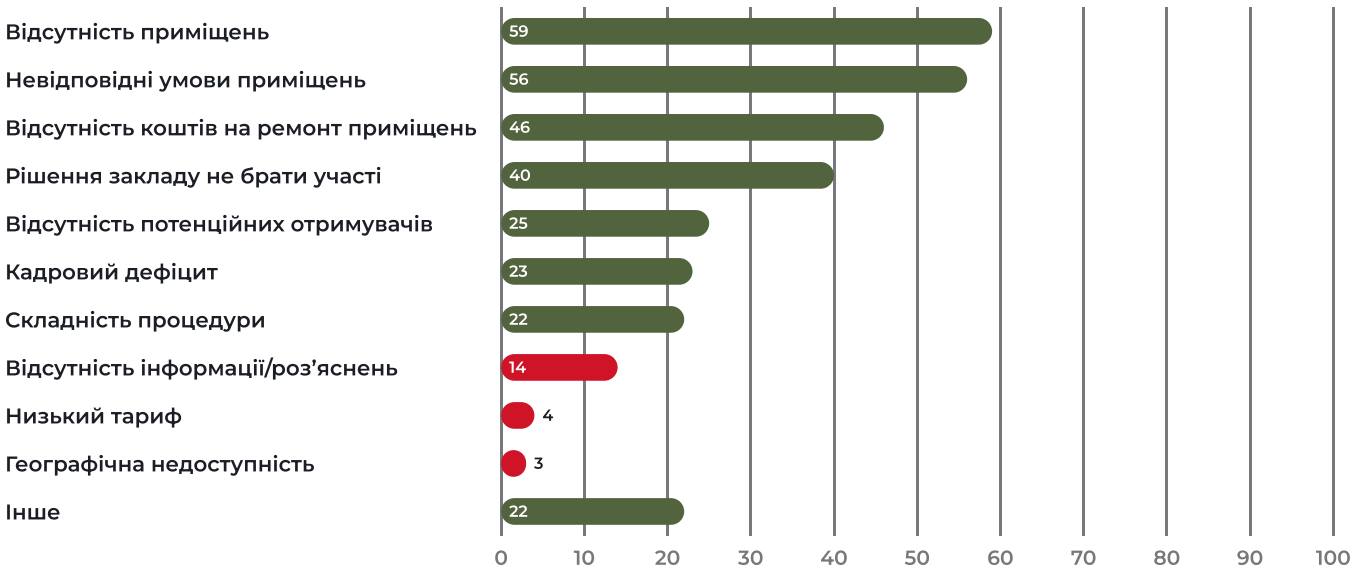
Так	*15*
Ні	4
Важко відповісти	8

Наразі фінансування послуги гарантоване лише до 7 серпня 2026 року, а договір про надання послуг укладається не більше ніж на строк дії проєкту. Це обмежує горизонт планування для надавача і знижує мотивацію до капітальних вкладень.

Зміни, які, на думку надавачів, могли би підвищити ефективність послуги: перегляд граничної вартості послуги відповідно до фактичних витрат, збільшення вартості одного ліжко-місця, додаткова підтримка матеріально-технічної бази (техніка, меблі, постільна білизна, засоби гігієни), перегляд тарифів на комунальні послуги для соціальних закладів, залучення міжнародних організацій і місцевої влади.

Серед 162 закладів, які не беруть участі в експериментальному проєкті, основними причинами є відсутність приміщень (59 відповідей – 36,4%), невідповідні умови наявних приміщень (56 – 34,6%), відсутність коштів на ремонт (46 – 28,4%). 40 закладів (24,7%) свідомо вирішили не брати участі. 25 – указали на відсутність потенційних отримувачів, 23 – на кадровий дефіцит, 22 – на складність процедури.

З яких причин проєкт не реалізується?



Показово, що ризики, які заклади без практичного досвіду називають потенційними бар'єрами для участі, надавачі, що вже надають послугу, підтверджують на практиці. Передусім це стосується невідповідності граничної вартості послуги фактичним витратам і потребі в додатковому фінансуванні. Щодо перспектив: 47 неактивних надавачів (29%) розглядають можливість участі в майбутньому, 47 (29%) – не розглядають, 63 (38,9%) – ще не визначилися. Це означає, що в системі є значний нереалізований потенціал за умови усунення структурних бар'єрів.

Таким чином, подальший розвиток стаціонарного догляду потребує не лише формального розширення участі закладів, а й системного посилення підтримки надавачів – перегляду тарифів, фінансування капітальних витрат, навчання персоналу й нормативного врегулювання проблемних аспектів механізму.

Успішний кейс закладу-надавача послуги стаціонарного догляду за механізмом Постанови № 888

Під час виїзного моніторингу команда БФ «Схід SOS» натрапила на один з небагатьох закладів у досліджуваній вибірці, де механізм Постанови № 888 у частині стаціонарного догляду функціонує в повному обсязі відповідно до вимог Порядку. Заклад приєднався до проєкту у грудні 2024 року.

Параметри функціонування: 35 ліжко-місць (гранична кількість за п. 7 Порядку); на момент моніторингу послугу отримують 7 осіб (28 місць вільно). Фінансування здійснюється відповідно до Порядку: кошти зараховуються на поточні рахунки зі спеціальним режимом використання в АТ «ПриватБанк», розрахунок здійснюється через POS-термінал. НСЗС провела державний контроль; виявлені порушення усунуто у встановлений строк. Фінансових затримок з боку Фонду не зафіксовано. Додатковим джерелом підтримки слугують грантові програми та гуманітарні субвенції.

Чинниками успіху є, по-перше, особиста ініціатива керівництва закладу – самостійне проходження процедури за п. 8 Порядку, встановлення POS-терміналу, налагодження взаємодії з Фондом. По-друге, диверсифікація фінансування – поєднання державного тарифу з грантовими програмами та гуманітарними субвенціями. По-третє, відповідність базової інфраструктури вимогам п. 7 Порядку.

Водночас кейс наочно виявляє і системні проблеми. 28 вільних місць при стабільному фінансуванні свідчать про відсутність нормативного механізму залучення отримувачів. Порядок не зобов'язує Фонд вести реєстр вільних місць у конкретних закладах і не встановлює для уповноважених органів обов'язку взаємодіяти з евакуаційними структурами. Жодної взаємодії між закладом та транзитними центрами або системами обліку ВПО під час моніторингу не виявлено. БФ «Схід SOS» під час здійснення евакуації регулярно стикається з дефіцитом місць для маломобільних осіб після евакуації. 28 вільних ліжко-місць у верифікованому закладі та евакуйовані маломобільні особи без житла – це дві паралельні реалії, між якими чинна редакція Порядку не передбачає жодного механізму зв'язку.

Залежність результату від ініціативи конкретного керівника, а не від системних нормативних умов – це ознака структурної вразливості механізму, а не його сталості. Аналогічна модель (ініціативне керівництво + донорська підтримка) є спільною для всіх успішних кейсів у вибірці. Більшість закладів такого потенціалу не мають або не готові до самостійних дій у нормативно складних умовах.

Ключові проблеми реалізації проєкту «гроші ходять за людиною»: погляд представників закладів

У ході дослідження ми прагнули з'ясувати, з якими бар'єрами й викликами стикаються надавачі послуг стаціонарного догляду та підтриманого проживання під час реалізації Постанови № 888, а також визначити причини, що стримують заклади від долучення до експериментального проєкту. Загалом проблеми реалізації проєкту мають комплексний характер і стосуються не лише окремих закладів, а й спроможності громад загалом. Аналіз відкритих відповідей респондентів дозволяє виокремити кілька основних груп проблем.

1. Невідповідність матеріально-технічної бази

Відсутність або невідповідність приміщень. Одним із найпоширеніших бар'єрів реалізації Постанови № 888 є відсутність необхідної інфраструктури для надання послуг стаціонарного догляду й підтриманого проживання. Представники закладів повідомляли як про брак приміщень, так і про неможливість використання наявних будівель через невідповідність вимогам Постанови. Наявні приміщення часто потребують модернізації або не відповідають встановленим критеріям щодо умов проживання, доступності, розташування чи технічного стану. У результаті навіть за наявності потреби заклади не завжди можуть долучитися до реалізації проєкту.

«...Проблематика – це брак приміщень».

«...Нестача придатного житла для підтриманого проживання та спеціалізованих установ у громадах».

«...Можливість будівлі не відповідає вимогам постанови 888».

«...У громаді відсутні приміщення, що відповідають вимогам постанови № 888. Наявні об'єкти зайняті ВПО з 2022 року, а вільні – розташовані віддалено, без транспортного сполучення та потребують значних коштів на ремонт».

«...Необхідні кошти для проведення ремонту приміщення».

Нормативні вимоги до розміщення отримувачів послуг. Відповідно до умов проєкту кімнати мають бути розраховані переважно на одну особу, а за бажанням отримувачів – на двох. Водночас значна частина закладів функціонує в будівлях, які раніше використовувалися як медичні установи, інтернати або дитячі садки й мають кімнати, розраховані на більшу кількість мешканців. Через особливості планування такі приміщення часто неможливо перепланувати без суттєвих капіталовкладень. Виконання цієї вимоги в будівлях із кімнатами на 3–4 особи означає зменшення ліжко-місць і, без підвищення тарифу, робить участь у проєкті економічно збитковою для надавача.

«...Основною проблемою є нормативне обмеження та регламентація в постанові кількості проживаючих у кімнатах. У зв'язку з тим, що приміщення, де реалізується даний проєкт – це колишні медичні заклади й дитячі садки, які не підлягають перепланування, неможливо розміщення більшої кількості людей, що призводить до дефіциту місць для проживання».

«...Обмежена кількість місць, яка не дозволяє покрити витрати на утримання».

«...Складно виконати вимоги щодо розміщення 2 осіб у кімнаті».

Операційні ризики механізму фінансування послуг. Відповідно до умов проєкту кошти надходять безпосередньо отримувачу послуги, після чого мають бути перераховані надавачу через встановлені POS-термінали. Представники установ неодноразово вказували на труднощі з налаштуванням і використанням терміналів, затримкою платежів, поверненням коштів до державного бюджету через несвоєчасне проведення операцій отримувачами, а також скаржилися на додаткові витрати на банківське обслуговування, які не враховані у вартість послуги. У підсумку частина фінансових ризиків фактично перекладається на надавачів послуг, які змушені забезпечувати безперервність надання допомоги незалежно від своєчасності надходження коштів.

«...На початку реалізації проєкту були проблеми з налаштуванням терміналу для оплати послуги. А також є нюанс: коли оплачується послуга через термінал, стягується 1,5% комісії за послуги банку, а даний нюанс не було враховано під час обчислення послуги».

«...За постановою кошти надходять на рахунок отримувача послуги, а не надавачу послуг, що створює труднощі в отриманні коштів надавачем. Кошти часто блокуються та/або повертаються у Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю через їх несвоєчасне зняття або перерахування на рахунок надавача послуги».

«...Затримка грошей на 2 місяця».

Зокрема, в одній із громад фіксувалися затримки платежів через технічні збої терміналів і некоректне введення пін-кодів карток, унаслідок чого заклад фінансував надання послуг власним коштом. Тоді як порядок Постанови не передбачає компенсаційного механізму для надавача на період таких збоїв.

Також окремі респонденти звертали увагу на недостатню адаптованість механізму фінансування до потреб людей з інвалідністю та інших вразливих категорій отримувачів послуг.

«...Проблематично отримати кошти від деяких клієнтів. Не можемо відкрити рахунок незрячій особі (інвалід 1 групи, ВПО)».

Вимоги щодо забезпечення безпеки отримувачів послуг. Суттєвим бар'єром для окремих закладів є необхідність наявності облаштованого укриття.

І моніторингові візити до закладів, і анонімне опитування показали, що відсутність захисних споруд є однією з причин, через які заклади не можуть долучитися до реалізації Постанови № 888 навіть за наявності відповідних приміщень і потреби в послугах. Особливо гостро ця проблема проявляється в умовах воєнного стану, коли дотримання вимог безпеки є обов'язковою умовою участі у проєкті.

«...На території громади більше 1 500 ВПО, однак високі вимоги до умов проживання (в тому числі щодо наявності укриття) не дають змоги брати участь у даному проєкті».

Вимоги щодо забезпечення інклюзивної доступності. Окремим викликом є забезпечення безбар'єрності приміщень та умов проживання для маломобільних та осіб з інвалідністю. Хоча

вимоги щодо доступності безпосередньо не деталізовані серед умов допуску до участі в проєкті, їх виконання є обов'язковим через необхідність дотримання державних стандартів соціальних послуг. На практиці це означає потребу в облаштуванні пандусів, ліфтів, поручнів, адаптованих санвузлів та інших елементів доступності. А для закладів саме невідповідність уже існуючої інфраструктури таким вимогам стає перешкодою для участі в проєкті, оскільки потребує значних капіталовкладень.

«...Відсутність певних умов (люди на кріслах колісних проживають на другому поверсі), ліфта немає».

«...Проблеми з поселенням людей у кріслах колісних (кімнати не повністю відповідають затвердженим нормам)».

2. Фінансові обмеження

Фінансові бар'єри є одним з найбільш системних викликів реалізації проєкту. Аналіз відповідей респондентів показав, що проблеми з фінансуванням виникають як на етапі підготовки закладів до участі у проєкті, так і під час безпосереднього надання послуг.

Відсутність механізмів фінансування капітальних витрат. Порядок не передбачає окремих інструментів державної підтримки для проведення ремонтних робіт, облаштування доступності, встановлення пожежної сигналізації тощо. Унаслідок цього витрати на підготовку інфраструктури покладаються переважно на місцеві бюджети або самих надавачів послуг. Для частини закладів це стає вирішальним фактором, який стримує їх від участі у проєкті навіть за наявності приміщень та готовності надавати послуги.

«...Недостатньо коштів на покриття послуг підтриманого проживання та стаціонарного догляду, покращення матеріально-технічної бази, потрібна допомога сторонніх організацій, залученість місцевої влади до вирішення проблем закладу».

«...Відсутність коштів для реалізації проєкту».

«...Мале приміщення потребує ремонту, бракує коштів, розміщено 30 людей».

«...Для реалізації потрібно створити надавачів, забезпечити штат й обладнати приміщення. А це величезні видатки з бюджету громади, яких немає на даний час».

«...Потрібен дорогий ремонт, щоб відповідати критеріям Постанови».

Недостатність фінансування під час надання послуг. Відповідно до Порядку гранична вартість послуг визначається Міністерством соціальної політики, сім'ї та єдності, а різниця між тарифом і фактичною вартістю може покриватися власними коштами отримувача послуг. На практиці, за словами респондентів, встановлених тарифів не завжди достатньо для покриття витрат на проживання, харчування, оплату комунальних послуг, оплату праці персоналу й забезпечення належних умов догляду.

«...Відшкодування за даною Постановою не покривають перебування у відділенні».

«...На сьогодні проживання – 12 000 грн, грошей не вистачає».

«...Необхідність суворого дотримання граничної вартості послуг, коли витрати можуть її перевищувати».

З одного боку, заклади стикаються з браком ресурсів для виконання встановлених вимог Постанови, а з іншого – із недостатністю фінансування для покриття фактичних витрат після початку роботи.

3. Кадровий дефіцит

Відповідно до вимог Порядку уповноважений орган має визначити відповідальну особу за супровід отримувачів послуг, а надавачі повинні забезпечувати цілодобовий догляд відповідно до державних стандартів. Водночас респонденти повідомляли про труднощі із залученням та утриманням працівників.

Окремі відповіді показали, що навіть за наявності приміщень і готовності до участі у проєкті кадровий дефіцит може стати перешкодою. Респонденти пов'язують це з низькою спроможністю громад, недостатнім рівнем оплати праці та складністю залучення нових спеціалістів, особливо у прифронтових територіях.

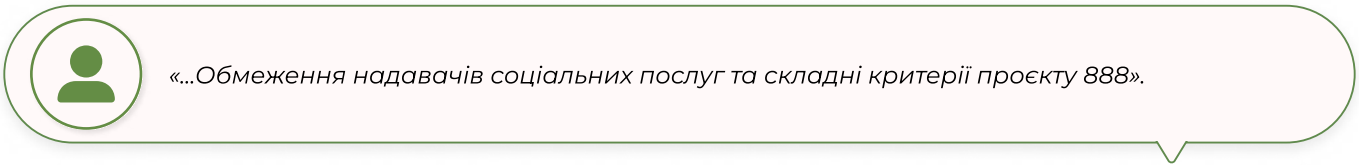
«...Відсутність коштів у громаді та дефіцит працівників. Є приміщення, яке можна було б обладнати».

«...Низька спроможність громади, брак фахівців».

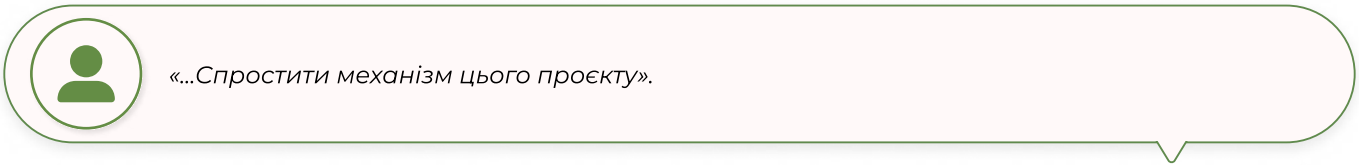
«...Низькі зарплати й надмірне навантаження. Виконання великого обсягу паперової роботи замість безпосередньої допомоги клієнту».

4. Складність виконання організаційних і процедурних вимог

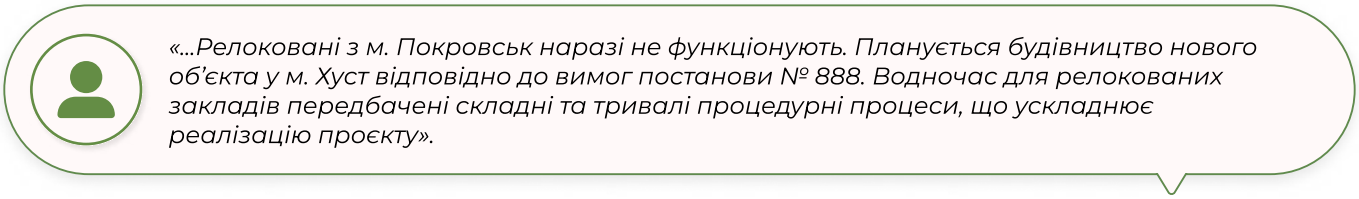
Труднощі виникають не стільки через саму концепцію підтриманого проживання чи стаціонарного догляду, скільки через необхідність одночасного виконання значної кількості умов: облаштування приміщень, організації простору, кадрового забезпечення, підготовки документації та проходження процедур допуску до участі у проєкті. Окремі респонденти також звертали увагу на складність процедур для релокованих закладів, що уповільнює запуск послуг.



«...Обмеження надавачів соціальних послуг та складні критерії проєкту 888».



«...Спростити механізм цього проєкту».

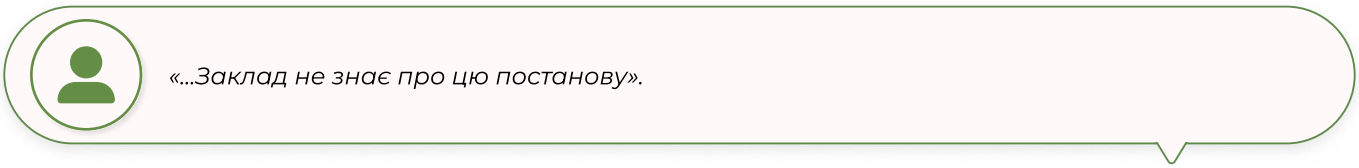


«...Релоковані з м. Покровськ наразі не функціонують. Планується будівництво нового об'єкта у м. Хуст відповідно до вимог постанови № 888. Водночас для релокованих закладів передбачені складні та тривалі процедурні процеси, що ускладнює реалізацію проєкту».

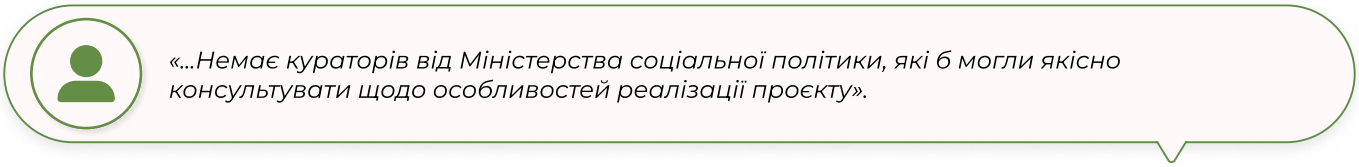
Загалом представники закладів критикують не саму ідею проєкту, а складність її практичного впровадження на базі вже існуючої інфраструктури.

5. Недостатня методична підтримка

Представники закладів вказували як на недостатній рівень поінформованості щодо можливостей участі у проєкті, так і на потребу в системній комунікації, навчанні й методичному супроводі надавачів для належного впровадження нових підходів до надання послуг. Також існує потреба в більш системному супроводі з боку уповноважених органів, зокрема щодо практичного застосування вимог Постанови, проходження процедур допуску до проєкту, організації надання послуг і навчання фахівців.



«...Заклад не знає про цю постанову».



«...Немає кураторів від Міністерства соціальної політики, які б могли якісно консультувати щодо особливостей реалізації проєкту».



«...Мало навчання для фахівців закладу».

6. Невизначеність щодо подальшого функціонування проєкту

Для закладів, які вже розпочали реалізацію проєкту, важливо розуміти перспективи продовження механізму фінансування. Водночас для сталого розвитку підтриманого

проживання та стаціонарного догляду необхідно забезпечити передбачуваність державної політики в цій сфері, що дозволило б закладам планувати свою діяльність на триваліший період.

«...Закінчуються терміни Постанови, дуже хвилює продовження».

«...Відсутність сталості та часової визначеності проєкту не дозволяє ефективно планувати діяльність».

«...Короткостроковість і часова невизначеність у реалізації проєкту».

Загалом відповіді представників закладів показали, що основні труднощі реалізації проєкту пов'язані не з відсутністю бажання до впровадження послуг підтриманого проживання та стаціонарного догляду, а з обмеженою спроможністю виконати умови, передбачені Постановою. Більшість виявлених бар'єрів взаємопов'язані: невідповідність приміщень потребує додаткових фінансових ресурсів, нестача фінансування ускладнює модернізацію інфраструктури й залучення персоналу, а кадровий дефіцит своєю чергою впливає на можливість дотримання стандартів надання послуг. Водночас надавачі послуг стикаються з додатковими викликами, пов'язаними з процедурними вимогами, механізмом фінансування та невизначеністю щодо подальшого розвитку проєкту.

Спроможність громад щодо впровадження послуг стаціонарного догляду та підтриманого проживання

Попередні результати дослідження показали, що проблема реалізації проєкту «гроші ходять за людиною» має комплексний характер і здебільшого залежить від спроможності громад. Тому важливо оцінити фінансову, організаційну та інфраструктурну готовність громад до впровадження послуг стаціонарного догляду та підтриманого проживання за умовами Постанови.

Представники громад стримано оцінили готовність до реалізації Постанови. Середній показник самооцінки становить 2,6 бала з 5 можливих. Лише 39 респондентів оцінили спроможність своїх громад на 4 або 5 балів (швидше спроможні й повністю спроможні реалізовувати Постанову). Водночас 91 представник поставив оцінки 1 або 2, що вказує на низький рівень готовності до впровадження відповідних послуг.

Зокрема, 101 респондент зазначив, що на момент опитування жодних рішень щодо впровадження послуг у громаді не було ухвалено. Лише поодинокі представники повідомили про створення робочої групи та призначення відповідальної особи (11 відповідей), затвердження місцевої програми або розроблення плану заходів. Водночас деякі громади вже зацікавились умовами проєкту й розробляють відповідні документи (8 відповідей).

Чи ухвалені в громаді організаційні рішення для реалізації Постанови № 888?	Кількість	Частка
Визначено відповідальну особу або робочу групу	11	7,1%
Прийнято місцеву програму	7	4,5%
Затверджено план заходів	3	1,9%

Прийнято рішення ради	4	2,6%
Документи перебувають у процесі розробки	8	5,2%
Жодних рішень або документів не прийнято	***101***	***65,2%***
Не володію інформацією	32	20,6%
Інше	2	1,3%

Логічним є те, що прийняття організаційних рішень значною мірою пов'язане з обмеженими фінансовими можливостями громад. Більше ніж половина представників громад (103 зі 197) повідомили, що фінансування на реалізацію проєкту та впровадження послуг не передбачене. Водночас близько чверті респондентів зазначили, що громада вже заклала фінансування повністю (12 відповідей) або частково (11 відповідей). Тоді як інші не змогли надати однозначної відповіді.

Чи передбачено в громаді фінансування для впровадження та реалізації Постанови № 888?	Кількість	Частка
Без відповіді	41	20,8%
Не володію інформацією	30	15,2%
Ні, не передбачено	***103***	***52,3%***
Так, у повному обсязі	12	6,1%
Частково	11	5,6%

Важливим показником готовності громад є також наявність приміщень, які б відповідали вимогам Постанови. Тут ситуація доволі невизначена. Лише 18 представників громад повідомили про повну готовність приміщень до надання послуг, тоді як близько половини вказали, що приміщення потребують модернізації (48 респондентів). Варто зауважити, що навіть за наявності надавачів послуг та їхньої готовності долучитись до реалізації проєкту, саме невідповідність приміщень вимогам унеможливлює цей процес, про що повідомили 35 опитаних. Водночас третина (54 респонденти) взагалі не розглядає можливість надання цих послуг саме через повну відсутність належної інфраструктури в громадах. Для значної частини громад питання приміщень залишається не просто одним із викликів, а базовою умовою, без вирішення якої впровадження послуг стаціонарного догляду й підтриманого проживання є неможливим.

Чи є у громаді приміщення для надання послуг стаціонарного догляду та/або підтриманого проживання в межах Постанови № 888?	Кількість	Частка
Є і відповідають вимогам	18	10,5%
Є організація, але приміщення не відповідають вимогам	35	20,3%
Є, але потребують дообладнання	48	27,9%
Не володію інформацією	9	5,2%
Приміщень немає і не планується	***54***	***31,4%***
Приміщень немає, але створення планується	8	4,7%

Найбільшим викликом для реалізації Постанови № 888 є дефіцит фінансових (111 відповідей) та інфраструктурних (88) ресурсів. Суттєвою проблемою також є нестача кадрів (51).

Менш критичними, але все ж наявними є проблеми з транспортною доступністю, навчальним і методичним супроводом (по 18 відповідей).

Які ресурси є недостатніми для реалізації Постанови № 888?	Кількість	Частка
Фінансові	**111**	**71,6%**
Кадрові	51	32,9%
Інфраструктурні	88	56,8%
Транспортна доступність	18	11,6%
Методична / експертна підтримка (навчання, методичний супровід тощо)	18	11,6%
Інше – недостатньо інформації	1	0,6%

Якщо питання стану приміщень визначає готовність громади до запуску послуг, то нестача фінансових та інфраструктурних ресурсів пояснює, чому значна частина громад не може привести їх у відповідність до вимог Постанови. Це підтверджується і результатами оцінки основних бар'єрів реалізації Постанови № 888.

Основні стримувальні фактори – це відсутність належних приміщень або їх незадовільний стан (120 відповідей), недостатнє фінансування (53 відповіді) та брак кваліфікованих кадрів (30 відповідей). Також представники громад звертали увагу на труднощі, пов'язані з виконанням окремих вимог Постанови. Зокрема, респонденти неодноразово згадували необхідність дотримання нормативів щодо кількості мешканців у кімнатах, відсутність вільних місць для розміщення отримувачів послуг, а також складність окремих процедур реалізації (28 і 22 відповіді). Отже, частина викликів пов'язана не лише з браком ресурсів, а й з практичною адаптацією існуючих закладів до нових правил реалізації послуг. Вагомим викликом для окремих громад є транспортна недоступність і віддаленість медичних, реабілітаційних та інших послуг. Окремі представники громад звертали увагу на недостатній рівень фінансування послуг, зазначаючи, що встановлені тарифи не завжди відповідають фактичним витратам (13 відповідей).

Які основні виклики (бар'єри або обмеження) існують для реалізації Постанови № 888 у громаді?	Кількість	Частка
Недостатнє фінансування послуг (заробітна плата працівників, закупівля матеріалів тощо)	53	33,8%
Відсутність належних приміщень / незадовільний стан приміщень	**120**	**76,4%**
Недотримання норм щодо кількості мешканців у кімнаті	28	17,8%
Немає вільних місць	22	14,0%
Неможливість забезпечити самостійне проживання та ведення побуту для отримувачів	7	4,5%
Відсутність або обмежена доступність пасажирського транспорту	17	10,8%
Значні відстані до медичних, реабілітаційних, освітніх закладів	13	8,3%
Брак кваліфікованих кадрів (соціальні працівники, медичний персонал, психологи, юристи тощо)	30	19,1%

Недостатня нормативна визначеність	6	3,8%
Складність процедур	22	14,0%
Тривалі погодження	13	8,3%
Низький тариф за надані послуги	13	8,3%
Низька поінформованість населення	8	5,1%
Війна	8	5,1%
Інше	2	1,3%

Отже, головний виклик для громад полягає не стільки у створенні нових послуг, скільки в забезпеченні умов для їх функціонування. Відсутність належних приміщень, обмежені фінансові можливості й кадровий дефіцит часто створюють ситуацію, коли громади не можуть перейти від намірів до практичної реалізації послуг навіть за наявності потенційних отримувачів і зацікавленості у проєкті.

Варто зауважити, що питання фінансової спроможності залишається актуальним навіть для тих громад, які вже реалізовують проєкт. Лише 14 представників громад зазначили, що наявного фінансування достатньо для надання послуг, ще 5 – що достатньо лише частково. Водночас 9 опитаних вважають, що наявного фінансування недостатньо для забезпечення всіх потреб. Така неоднозначність відповідей може пояснюватися відмінностями в умовах роботи закладів. Частина громад уже могла мати необхідні приміщення, персонал і налагоджену систему надання послуг, тому легше адаптувалася до вимог Постанови. Тоді як інші могли стикатися з більшими витратами на утримання, різною кількістю отримувачів послуг, а також відмінностями у вартості комунальних послуг та оплаті праці.

Чи покриває фінансування за Постановою № 888 витрати на послуги?	Кількість	Частка
Без відповіді	41	20,8%
Важко відповісти	4	2,0%
Не надаємо послугу за Постановою№ 888	***124***	***62,9%***
Ні	9	4,6%
Так	14	7,1%
Частково	5	2,5%

Водночас більшість опитаних громад, які реалізують проєкт, не прогнозують припинення надання послуг. Лише 6 респондентів повідомили про наявність таких ризиків, тоді як 11 не бачать загроз для подальшої реалізації послуг.

Чи існують ризики припинення реалізації послуг у межах Постанови № 888?	Кількість	Частка
Важко відповісти	***15***	***46,9%***
Ні	11	34,4%
Так	6	18,8%

Серед факторів, які потенційно можуть призвести до припинення реалізації послуг, респонденти найчастіше називали невизначеність щодо подальшого фінансування та

продовження проєкту. Також згадувалися бюджетні обмеження громад, кадровий дефіцит, погіршення безпекової ситуації та можливі зміни державної політики. Це свідчить, що після запуску послуг основні побоювання громад пов'язані вже не з пошуком приміщень чи виконанням вимог Постанови, а з можливістю забезпечити стабільну роботу послуг у майбутньому.

Які фактори можуть призвести до припинення?	Кількість	Частка
Невизначеність щодо подальшого державного фінансування	***6***	***100%***
Бюджетні обмеження громади	3	50,0%
Втрата або нестача кадрів	3	50,0%
Погіршення безпекової ситуації	2	33,3%
Зміни державної політики	2	33,3%
Недостатня інфраструктура	1	16,7%

**Сума відповідей перевищує 100%, оскільки респонденти могли обирати кілька варіантів відповідей*

Попри наявні труднощі, громади, які мають практичний досвід реалізації Постанови, загалом вказують на затребуваність і потенціал цього проєкту. Найбільша частина респондентів вважає, що Постанова працює ефективно (11 відповідей). Водночас 9 опитаних зазначили, що окремі аспекти її реалізації потребують доопрацювання. Разом із тим 10 респондентів оцінили механізм реалізації як такий, що наразі не дає очікуваних результатів. Враховуючи попередні результати, така негативна оцінка може бути пов'язана не лише з особливостями проєкту, а й із можливостями окремих громад.

Загальна оцінка реалізації Постанови № 888 у громаді:	Кількість	Частка
Потребує доопрацювання	9	29,0%
Працює ефективно	***11***	***35,5%***
Працює з труднощами	1	3,2%
Фактично не працює	10	32,3%

Зміни, які, на думку представників громад, могли б покращити реалізацію послуг стаціонарного догляду та підтриманого проживання:

1. Додаткове фінансування

Для частини громад саме відсутність ресурсів для приведення приміщень у відповідність до вимог Постанови залишається основною перешкодою для впровадження послуг. Найчастіше респонденти наголошували на необхідності додаткового фінансування: державних субвенцій, грантових програм і залученості міжнародних та громадських організацій.

«...Додаткове фінансування на ремонт та устаткування приміщень».

«...Додаткові субвенції на ремонт та будівництво належних приміщень».

«...Додаткові грантові програми на розширення чи побудову стаціонарів».

«...У громаді – нестача бюджету для реалізації Постанови № 888. Громада хотіла б реалізувати цю постанову, але потребує коштів на ремонт приміщення від держави або НГО».

«...На даному етапі не розглядали дану послугу, не дозволяє бюджет громади».

2. Підняття граничної вартості послуги

Окремо представники громад звертали увагу, що фінансування за надані послуги не завжди відповідає фактичним витратам. У відповідях неодноразово звучали пропозиції переглянути тарифи, збільшити фінансування й забезпечити додаткову підтримку для утримання закладів.

«...Наявні ресурси не покривають фактичних витрат».

«...Недостатнє фінансування для утримання такого закладу. Постанова № 888 трішки згладжує дане питання, але не закриває його».

«...Збільшення тарифу на надання даних послуг».

«...Громада стикається з браком ресурсів для забезпечення базових потреб. Обсяг виділених коштів не відповідає реальним викликам, що ускладнює ефективну реалізацію програм і надання послуг населенню».

3. Гнучкий підхід до реалізації окремих вимог Постанови

У відповідях респонденти часто пропонували переглянути вимоги, які сьогодні ускладнюють долучення громад до проєкту або обмежують можливості його розвитку. На думку респондентів, такі зміни допомогли би більшій кількості громад впроваджувати послуги й розширювати їх без втрати якості.

«...Змінити вимоги щодо кількості осіб, які проживають в одній кімнаті».

«...Громада зацікавлена в проєкті, однак жорсткі вимоги щодо проживання ВПО та фінанси не дозволяють брати участь».

«...Спростити систему оформлення. Збільшити фінансування та вартість послуги для можливості її покриття на належному рівні»

4. Посилення кадрового забезпечення

У відповідях неодноразово згадувалася нестача працівників, невідповідність рівня оплати праці навантаженню та складність залучення нових спеціалістів у громади, особливо в умовах скорочення чисельності населення та міграції працездатних мешканців.

«...Фінансові кадрові питання (невідповідність зарплат)».

«...Забезпечення додатковими кадрами та оплатою їх праці».

«...Громада стикається з серйозним браком кадрів, що зумовлено постійним скороченням чисельності населення. Зменшення кількості працездатних мешканців ускладнює роботу ключових сфер».

5. Посилення методичної та організаційної підтримки

Частина респондентів вважає, що розвиток послуг потребує не лише фінансових ресурсів, а й системного супроводу. Вони наголошували на важливості поширення практичного досвіду, підвищення кваліфікації фахівців і надання чітких роз'яснень щодо реалізації проєкту.

«...Забезпечення юридичного та консультативного, інформаційного супроводу».

«...Регулярні навчання, супервізії для працівників центрів надання соціальних послуг».

6. Довгостроковість проєкту

Респонденти неодноразово наголошували на необхідності продовження дії Постанови, оскільки статус експериментального проєкту ускладнює планування розвитку послуг, модернізацію закладів і прийняття довгострокових управлінських рішень.

«...Збільшити строк дії Постанови / строк надання послуги й забезпечити її впровадження на постійній основі для можливості стабільно планувати її впровадження та реалізацію».

«...Проєкт реалізується в межах експериментального проєкту, термін дії якого не визначений остаточно; така невизначеність унеможливлює довгострокове планування, інвестиції в модернізацію закладу та укладання довгострокових трудових договорів з персоналом».

«...Продовження діючої Постанови».

Загалом громади позитивно оцінюють ідею розвитку послуг стаціонарного догляду та підтриманого проживання. На думку респондентів, необхідно посилити фінансову підтримку громад, допомогти з облаштуванням приміщень, посилити фінансову, матеріальну зацікавленість фахівців і забезпечити стабільніші умови реалізації Постанови № 888. Показово, що більшість запропонованих змін стосуються не зміни самої моделі надання послуг, а спрощення вимог, які дозволять більшій кількості громад впроваджувати такі послуги й підтримувати їхню роботу в довгостроковій перспективі.



ВИСНОВКИ

1. Реалізація Постанови КМУ № 888 залишається обмеженою та нерівномірною.

Попри позитивну динаміку охоплення отримувачів послуг і збільшення кількості надавачів, механізм «гроші ходять за людиною» досі не став системним інструментом на рівні більшості територіальних громад. Лише незначна частина громад фактично реалізує послугу підтриманого проживання в межах експериментального проєкту.

2. Між нормативним регулюванням і фактичною спроможністю громад існує суттєвий розрив.

Наявність визначеного механізму фінансування, який мав би стимулювати розвиток послуг, не забезпечив їх масштабного запуску у громадах через відсутність інфраструктури, фінансування та кадрового ресурсу.

2.1. Інфраструктурна та організаційна неспроможність громад обмежує впровадження соціальних послуг підтриманого проживання та стаціонарного догляду.

Основними бар'єрами залишаються відсутність або невідповідність приміщень установленим вимогам, обмежені фінансові ресурси на проведення ремонтних робіт і облаштування, а також кадровий дефіцит, що унеможливлює запуск послуги навіть у громадах, де існує відповідна потреба.

2.2. Ефективність реалізації експериментального проєкту залежить від спроможності громад, яка суттєво обмежується наслідками воєнного стану.

Респонденти зазначають, що реалізація експериментального проєкту ускладнюється не лише питаннями організації надання послуги, а й загальною соціально-економічною ситуацією в громадах: скороченням населення, дефіцитом кадрів, обмеженими фінансовими ресурсами громад і перенаправленням бюджетних видатків на безпекові потреби, що ускладнює розвиток соціальної інфраструктури та підтримку надавачів соціальних послуг.

3. Фінансова модель реалізації Постанови № 888 та встановлена вартість надання послуги не забезпечує достатнього рівня стійкості для її масштабування.

Гранична вартість соціальних послуг є низькою та не завжди покриває фактичні витрати на їх надання, через що окремі надавачі змушені частково компенсувати витрати коштом власних ресурсів, благодійної чи донорської підтримки, або ж коштом отримувачів, враховуючи доплату різниці між граничною та фактичною вартістю послуги.

4. Попит на підтримане проживання серед ВПО є підтвердженим і поступово зростає.

Високий попит на послугу підтриманого проживання, наявність черг та випадки відмов у влаштуванні через недостатню кількість місць свідчать про стійку потребу в розвитку цієї форми соціальної підтримки.

5. Обмеження щодо кількості місць у межах Постанови № 888 стримують розвиток послуги.

Нормативні обмеження щодо максимальної кількості отримувачів у межах одного об'єкта підтриманого проживання (8 осіб) та стаціонарного догляду (35 осіб) ускладнюють ефективне використання ресурсів і розширення охоплення послугою.

6. Кадровий дефіцит є системною проблемою як для громад, так і для надавачів послуг.

Нестача фахівців соціальної роботи, соціальних працівників, психологів і персоналу, залученого до забезпечення повсякденної підтримки, впливає на якість супроводу й обмежує можливість масштабування надання послуг підтриманого проживання та стаціонарного догляду.

7. Наявний механізм фінансування загалом позитивно оцінюється надавачами послуг, однак потребує вдосконалення.

Попри відносну стабільність фінансування, залишаються проблеми, пов'язані з відповідністю тарифу фактичним витратам на надання послуги та довгостроковою передбачуваністю фінансування, зокрема із закінченням дії експериментального проєкту та подальшою можливістю надання послуг, оскільки наразі фінансування має тимчасовий характер.

8. Подальший розвиток механізму за Постановою № 888 потребує переходу від експериментальної моделі до сталої державної політики.

Отримані результати свідчать про потребу переходу від експериментального механізму до сталої системи надання соціальних послуг підтриманого проживання та стаціонарного догляду. Постанова № 888 підтвердила практичну ефективність моделі фінансування за принципом «гроші ходять за людиною», а внесені зміни до Закону України «Про соціальні послуги» створили підстави для формування сталого механізму реалізації послуги, забезпечення стабільності фінансування та безперервності підтримки отримувачів соціальних послуг.

9. Недостатня ефективність механізму оцінювання потреб населення у соціальних послугах.

Оцінювання потреб населення у соціальних послугах, зокрема підтриманого проживання та стаціонарного догляду, у більшості громад має формальний характер або не здійснюється взагалі. Основною причиною є недостатня міжвідомча взаємодія між суб'єктами, які відповідно до законодавства повинні виявляти осіб, що потребують соціальної підтримки, та передавати відповідну інформацію уповноваженим органам. Унаслідок цього громади здебільшого реагують на поодинокі звернення або кризові випадки, тоді як системне виявлення потреб населення та планування розвитку соціальних послуг фактично відсутні.

10. Нормативна конструкція Порядку містить концептуальну двозначність.

Між цільовою установкою (активне розселення ВПО в приймаючих громадах) й операційною логікою (пасивна обробка звернень осіб, які вже перебувають у громаді) є неузгодженість. Саме ця двозначність обумовлює відмову від участі з посиланням на відсутність попиту.

11. Постанова № 888 може розглядатися як фінальний етап евакуаційного ланцюга для ВПО з-поміж маломобільних груп населення, або як механізм розбудови ринку соціальних послуг.

Кожна з цих цілей вимагає відмінної нормативної, фінансової та організаційної логіки. Законодавець досі не визначив, яка з цих двох функцій є основною. Унаслідок цієї невизначеності механізм не працює ефективно в обох напрямках.

12. Якщо Постанова № 888 має виконувати функцію кінцевої ланки евакуаційного ланцюга, то передумовою самої евакуації стає завчасна поінформованість про розселення.

Результати моніторингу фіксують, що громади відмовляються розвивати послугу, посилаючись на відсутність запиту від ВПО у громаді. Проте люди, які евакуюються з прифронтових територій і потребують стаціонарного догляду, ще не є жителями приймаючої громади і не мають доступу до інформації про наявні місця. Постає невідповідність між концептуальним задумом механізму та реальними потребами цільової аудиторії.

**Примітка. У процесі підготовки звіту Кабінет Міністрів України прийняв постанову від 22 липня 2026 року № 966 «Про реалізацію експериментального проєкту з організації надання соціальних послуг стаціонарного догляду та підтриманого проживання за принципом «гроші ходять за людиною» особам похилого віку та особам з інвалідністю з числа внутрішньо переміщених осіб», яка від 8 серпня 2026 року регулює реалізацію експериментального проєкту.*

Постанова № 966 продовжила реалізацію експериментального проєкту до 8 серпня 2028 року.

Внесені зміни мають виключно технічний характер і не зачіпають концептуальних засад механізму фінансування, аналіз якого викладено у цьому звіті.

Усі статистичні дані, висновки та рекомендації цього звіту ґрунтуються на редакції Постанови № 888, чинній станом на дату його підготовки (до набрання чинності постановою № 966), і залишаються актуальними, оскільки зазначені зміни предмет дослідження не порушують.



ПРОПОЗИЦІЇ

1. Розробити й затвердити окрему постанову Кабінету Міністрів України щодо постійного механізму фінансування соціальних послуг підтриманого проживання і стаціонарного догляду для ВПО.

Прийняття такої постанови закріпить сталий механізм державного фінансування послуг за принципом «гроші ходять за людиною». Це дозволить інтегрувати напрацьовані в межах постанови № 888 підходи в постійну систему надання соціальних послуг. А також сприятиме безперервності надання послуг і стабільності механізму їх реалізації після завершення експериментального проєкту.

2. Переглянути граничну вартість послуг на основі фактичних витрат надавачів.

Тариф має формуватися на підставі реальної структури витрат: оплати праці персоналу, комунальних послуг, харчування, побутового забезпечення, супроводу отримувачів, утримання приміщень, транспортних витрат та інфляційних змін. Доцільно передбачити регулярний перегляд вартості обох послуг, щоб надавачі не були змушені компенсувати дефіцит коштом донорів, місцевих бюджетів або власних надходжень.

3. Розглянути можливість удосконалення нормативних вимог щодо організації надання соціальної послуги підтриманого проживання шляхом запровадження більш гнучких підходів до розвитку мережі послуг одним надавачем.

Зокрема, передбачити можливість збільшення загальної кількості отримувачів соціальних послуг у межах діяльності одного надавача за умови, що такі послуги надаються у різних житлових приміщеннях невеликого формату, відповідно до потреб отримувачів і рівня необхідної підтримки.

Такий підхід має застосовуватися за умови дотримання принципів деінституціалізації, забезпечення права людини на приватність, гідність, індивідуальний підхід, а також недопущення концентрації значної кількості отримувачів в одному приміщенні чи проживання декількох осіб в одній кімнаті всупереч їхнім потребам і бажанню.

4. Запровадити типовий алгоритм дій громади для запуску послуг у межах постанови № 888.

Значна частина громад не має не лише ресурсів, а й чіткого розуміння управлінської послідовності запуску послуг: щодо стаціонарного догляду – 56,3% опитаних представників ОМС повідомили, що жодних організаційних рішень чи документів не прийнято взагалі. Для ОМС доцільно розробити єдиний практичний покроковий інструмент для обох послуг: як виявити потребу, визначити відповідальну особу, ухвалити місцеве рішення, оцінити приміщення, залучити надавача, організувати направлення отримувача, забезпечити взаємодію з відповідними державними органами, Фондом соціального захисту осіб з інвалідністю та здійснювати моніторинг.

5. Запровадити єдину систему виявлення потреб і проактивного інформування та направлення отримувачів обох послуг, включно з маломобільними ВПО на етапі евакуації.

Доцільно запровадити єдиний підхід до обліку осіб, які потребують сторонньої підтримки. До процесу варто залучати уповноважених органів громади, усіх суб'єктів, визначених законодавством, які здійснюють виявлення осіб, що перебувають у складних життєвих обставинах, медичні заклади, мультидисциплінарні команди при транзитних центрах та надавачів послуг. Необхідно забезпечити ефективну й постійну міжвідомчу взаємодію під час виявлення осіб, які потребують соціальних послуг, зокрема підтриманого проживання та стаціонарного догляду. Це дозволить уникати ситуацій, коли громади формально не підтверджують потребу через відсутність системного обліку. Крім того, нині громади відмовляють, посилаючись на відсутність запиту від ВПО у громаді, тоді як особи, що потребують евакуації з прифронтових територій, ще не є місцевими ВПО й не мають доступу до інформації про наявні місця.

Також позитивним наслідком таких змін стане перехід від реагування на окремі звернення до системного оцінювання потреб населення, своєчасного виявлення потенційних отримувачів послуги і планування розвитку мережі соціальних послуг відповідно до потреб громади.

6. Запровадити окремі заходи кадрової підтримки для надавачів послуг.

Необхідно передбачити підготовку та регулярне навчання персоналу, який працює з отримувачами соціальних послуг, зокрема соціальних працівників, фахівців із соціальної роботи, психологів і молодшого персоналу, а також розглянути механізми фінансового стимулювання працівників у громадах із кадровим дефіцитом, оскільки якість надання послуг безпосередньо залежить від наявності підготовленого персоналу. Кадровий дефіцит зафіксовано як щодо підтриманого проживання, так і щодо стаціонарного догляду.

7. Посилити кадрову спроможність надавачів соціальної послуги підтриманого проживання.

Рекомендується вживати заходів для залучення, підготовки та утримання фахівців, необхідних для надання послуги підтриманого проживання. Водночас доцільно забезпечити регулярну підтримувальну та спеціалізовану супервізію, а також організовувати навчальні візити, професійний обмін досвідом і поширення кращих практик між громадами.

8. Запровадити єдиний регулярний моніторинг реалізації послуг з публічним узагальненням результатів, включно з отримувачами, які нині обслуговуються поза межами механізму.

Моніторинг має охоплювати кількість громад і надавачів, кількість створених і фактично зайнятих місць, наявність черг, відмови в наданні послуг, причини незаповненості місць, достатність тарифу, кадрову спроможність, затримки фінансування та рівень задоволеності отримувачів обох послуг. Ці дані мають використовуватися не лише для звітності, а й для регулярного перегляду тарифів, нормативних обмежень і державної підтримки громад. Важливо враховувати отримувачів, які обслуговуються поза механізмом постанови № 888: у регіонах моніторингу зафіксовано, що близько 517 осіб отримують послугу стаціонарного догляду коштом місцевих бюджетів або власним коштом, залишаючись поза переліком Фонду та поза сферою дії Порядку, що підтверджує наявність незадоволеного попиту поза правовим полем постанови.

9. Усунути нормативну двозначність цільового призначення Постанови № 888 шляхом визначення її пріоритетної функції.

Порядок містить концептуальну двозначність між цільовою установкою (активне, проактивне розселення ВПО у приймаючих громадах) та операційною логікою (пасивна обробка звернень осіб, які вже перебувають у громаді), що зумовлює відмову від участі з посиланням на відсутність попиту. Постанову № 888 можна розглядати у двох площинах: як інструмент завершення евакуаційного ланцюга для ВПО з числа маломобільних груп населення, які потребують негайного розселення, або як механізм розбудови ринку послуг підтриманого проживання та стаціонарного догляду у приймаючих громадах. Кожна з цих цілей вимагає відмінної нормативної, фінансової та організаційної логіки. Доцільно буде визначити, яка з цих функцій є пріоритетною для обох послуг, аби усунути суперечність, що нині заважає механізму ефективно працювати в кожному з напрямків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Постанова КМУ від 06.08.2024 р. № 888 «Деякі питання реалізації експериментального проекту з організації надання внутрішньо переміщеним особам похилого віку, особам з інвалідністю соціальних послуг стаціонарного догляду, підтриманого проживання за принципом «гроші ходять за людиною»
2. Конвенція про права осіб з інвалідністю
3. Закон України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони»
4. Закон України «Про соціальні послуги»
5. Указ Президента України від 29 січня 2021 року № 30 «Про деякі заходи щодо забезпечення прав громадян на якісні та безпечні соціальні послуги»
6. Розпорядження КМУ від 24.12.2024 р. № 1315-р «Про схвалення Стратегії реформування психоневрологічних, інших інтернатних закладів та деінституціоналізації догляду за повнолітніми особами з інвалідністю та особами старшого віку до 2034 року і затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках»
7. Указ Президента України від 29 січня 2021 року № 30/2021 «Про деякі заходи щодо забезпечення права громадян на якісні та безпечні соціальні послуги»
8. Розпорядження КМУ від 14 травня 2025 р. № 475-р «Деякі питання забезпечення переговорного процесу про вступ України до Європейського Союзу за кластером 1 «Основи процесу вступу до ЄС»
9. Розпорядження КМУ від 28 березня 2025 р. № 300-р «Про затвердження плану заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2024 року»
10. Закон України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони»
11. Дослідження БФ «Рокада« «Оцінка рівня обізнаності представників громад щодо впровадження Постанови № 888»
12. Постанова КМУ від 22.07.2026 р. № 966 «Про реалізацію експериментального проекту з організації надання соціальних послуг стаціонарного догляду та підтриманого проживання за принципом «гроші ходять за людиною« особам похилого віку та особам з інвалідністю з числа внутрішньо переміщених осіб»